ANUL 20

"Un nefast complex de cauze a făcut ca în România postdecembristă speranța să se stingă înainte de a prinde putere. Cei care ar fi trebuit să fie sufletul mișcării de regenerare națională erau foștii deținuți politici, în numele tuturor martirilor luptei anticomuniste. Pentru ei, însă, evenimentele din decembrie '89 au venit prea devreme pentru a fi apucat să intre în legendă și prea târziu pentru a mai fi fost capabili să acționeze..."

Gabriel Constantinescu

credință
iubire
speranță

PUNCTE CARDINALE

ANUL XX
Nr. 7/235
IULIE 2010
16 PAG. – 5 lei

PERIODIC INDEPENDENT DE ORIENTARE NAȚIONAL-CREȘTINĂ

Circulație în afara României: AUSTRIA, GERMANIA, GRECIA, FRANȚA, ELVEȚIA, SUEDIA, SPANIA, CANADA, STATELE UNITE, AUSTRALIA

SĂLAȘUL DIAVOLULUI

Luni, 21 iunie a. c., în jurul orei 11.00, am văzut sălașul diavolului. Fortul 13 – Jilava. Ziduri groase, căptușite cu întuneric. Celule largi, cu pereții mustind de apă, ca de balele unui monstru. Încăperi în care frigul înjunghie în plină vară. Am intrat din cameră în cameră, am străbătut hol după hol și am văzut aproape fiecare ungher, ca într-o adevărată casă a groazei. Conștient că pardoselile acoperite acum de mîzgă au fost odinioară pline de sînge nevinovat și că zidurile acelea ostile poartă încă memoria unor suferințe inimaginabile.

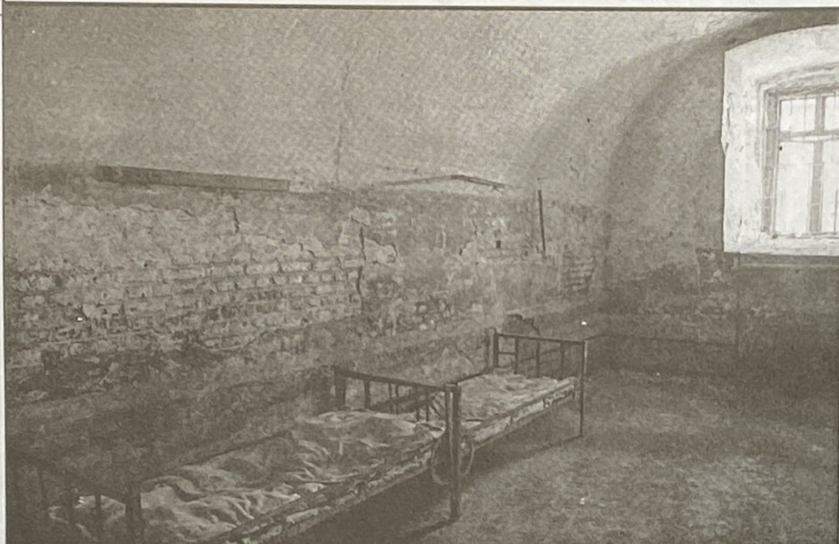
M-am cutremurat intrînd în celula Casimcăi în care a murit, de mizerie și după schingiuiri atroce, o minte strălucită și un mare poet al generației interbelice, Constantin (Costache) Oprișan, vegheat de camarazii săi Gheorghe Calciu, Iosif V. Iosif și Marcel Petrișor. Din patru oameni supuși exterminării, au supraviețuit pușcăriei, în chip miraculos, trei. Astăzi mai trăiește unul singur, profesorul și scriitorul Marcel Petrișor (n. 1930). Cel care, luni, ne-a fost ghid în acest pelerinaj la unul dintre locurile cele mai cumplite ale martiriului românesc din secolul XX.

Cu detașarea omului care a îndurat și a iertat totul, nedezmințit în crezul său, d-l Marcel Petrișor ne-a povestit (pe alocuri amuzîndu-se, într-un fel de neînțeles pentru cei care nu știu ce înseamnă să scapi din iad) chinurile prin care au trecut cei închiși

Claudiu TÂRZIU

(continuare în pag. 2)

(urmare din pag. 1)

la Jilava în perioada comunistă. Murdăria, foamea, frigul, umilinţele, bătăile, duhoarea, lipsa de somn, înghesuiala, absenţa oricărei îngrijiri medicale, prostia agresivă a gardienilor – toate compun un tablou satanic. Cine se mai îndoieşte că experimentul comunist a fost întruchiparea răului în istorie şi nu doar o utopie politică, să meargă la Jilava!

Cînd afli condiţiile în care au fost ţinută o parte din elita neamului, ţi se face o ruşine iremediabilă. Şi nu înţelegi nici cum a mai putut supravieţui cineva acelui bestial şi diabolic regim de detenţie.

Mărturia d-lui Marcel Petrişor (care a şi scris o carte despre Jilava) a fost întărită de cele ale altor foşti deţinuţi politic: d-l Constantin Iulian (preşedintele Federaţiei Române a Foştilor Deţinuţi Politici şi Luptători Anticomunişti – FRFDPLA), d-l Gheorghe Jijie (91 de ani, secretarul FRFDPLA, care şi-a pus etichetă pe celula în care a stat), d-l Dan Lucinescu, d-l Gheorghe Grecu (96 ani) şi d-l Demostene Andronescu (unul dintre marii poeţi ai închisorilor).

Peste o sută de persoane, în covîrşitoare majoritate tineri, între care şi monahi şi preoţi, au fost prezente la această lecţie de istorie românească, după care au participat la o slujbă de pomenire emoţionantă, oficiată de un sobor de preoţi. Primul parastas făcut la Jilava pentru toţi morţii de acolo.

În cuvîntul pe care l-a ţinut după parastas, maestrul Dan Puric, un ostenitor pentru memoria martiriului din închisorile comuniste, a spus că s-ar cuveni ca la Jilava să vină să se închine toţi politicienii şi ierarhii români. Şi că Fortul 13 este un punct esenţial pe un traseu al cunoaşterii istoriei noastre recente de către tînăra generaţie, alături de Aiud, Rm. Sărat, Tîrgşor...

Pelerinajul s-a încheiat la crucea ridicată în memoria Mareşalului Ion Antonescu, în Valea Piersicilor, lîngă închisoare, acolo unde a fost executat de comunişti.

(Foto: Lucian D. Popescu şi Claudiu Târziu)

MĂRTURIA UNUI FOST DEŢINUT POLITIC

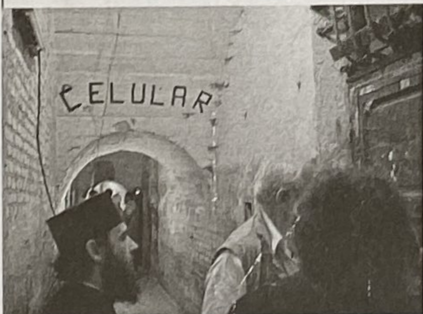
„Camera era, de fapt, un coridor boltit de 15 metri lung şi de 5 metri lat, cu un spaţiu de 75 metri pătraţi, în care se aflau 350 deţinuţi, deci aproximativ 5 oameni pe metru pătrat. Un adevărat furnicar! Peste zi oamenii se îngrămădeau pe cele două «priciuri» de lemn (scînduri de la un capăt la altul al camerei). O treime din ei cobora peste noapte sub primul prici, ca să doarmă pe ciment, la aşa-numita «şerpărie». În ea intrai foarte greu, deoarece între pavimentul de ciment şi primul prici nu erau decît 60-70 de centimetri. Cum cele două rînduri de cîte două priciuri şi cele două «şerpării» nu puteau cuprinde decît 300-320 indivizi, restul se culcau în timpul nopţii pe coridorul dintre priciuri, larg de aproximativ un metru şi jumătate. Pe coridor se făcea însă şi coadă de 15-20 persoane, care aşteptau să urineze. Ei călcau printre corpurile lor. Mîncarea era aproape numai apă, iar la «şerpărie» era foarte frig. De aceea, fiecare era nevoit să urineze în cursul nopţii de cel puţin 3 -5 ori.

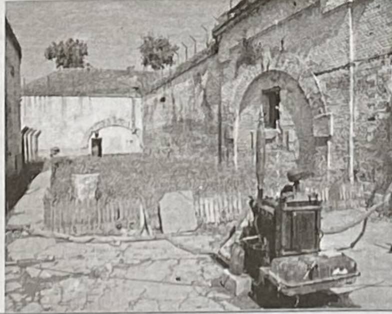
Lîngă uşa de intrare erau două «tinete» (hîrdaie) de metal pentru nevoile biologice, de o parte, şi cele două hîrdaie cu apă, de cealaltă parte. Apa era folosită mai mult pentru spălarea de dimineaţă şi pentru nevoile biologice, căci de băut ajungea apa din mîncare. Spaţiul pentru culcare fiind numai de 30 cm lăţime pentru un individ, oamenii nu puteau dormi decît cu toţii pe o singură parte a corpului. Cînd poziţia pe o parte devenea obositoare, unul din deţinuţi dădea ordinul de întoarcere pe cealaltă parte a corpului. Un adevărat infern, pe care fantezia lui Dante nu l-a putut imagina!

Şi mai dezastruos era aerul, deoarece camera avea o singură fereastră în fundul ei, care era însă acoperită cu obloane de lemn, ca să nu putem vedea afară. În acest mod, aerul intra numai prin spaţiul liber dintre zid şi partea inferioară şi superioară a obloanelor, care aveau o lărgime de 25 cm fiecare. Din aceste motive viaţa în cameră era mai uşoară iarna decît vara, cînd aerul devenea pur şi simplu insuportabil. În partea dinspre tinetele cu urină şi fecale în orice caz! Noii sosiţi în cameră ocupau locurile nenorocite dinspre tinetele, care funcţionau fără întrerupere, fiind nu numai victimele mirosului lor, ci şi a zgomotului pe care-l făcea căderea fecalelor în apă. Zilnic apoi 5-10 persoane aveau stomacul deranjat din cauza lipsei totale de igienă în care mîncarea era servită. Ei poluau aerul şi mai rău. Pentru spălarea celor 350 gamele exista un singur hîrdău şi de aceea limpezirea lor cu apă curată era imposibilă.

Pe măsură ce deţinuţii plecau din cameră la penitenciare, noii sosiţi înaintau de la uşă spre fereastră, unde aerul era mai bun. Ajunşi la capătul «şerpăriei», treceau pe rîndul prim de priciuri, luînd-o din nou de la uşă spre fereastră. Iarna rîndul cel mai bun era socotit cel din priciul al doilea. Vara însă preferinţa era dată priciului prim, iar unii mai tineri preferau chiar «şerpăria» de lîngă fereastră, unde aerul era mai respirabil. Tot în timpul verii, pentru a simţi aerul primenit în nas timp de un sfert de ceas, oamenii veneau pe rînd cîte cinci şi stăteau pe jos lîngă zidul de sub fereastră.

Plimbarea avea loc numai de două ori pe săptămînă şi dura teoretic 20 minute, practic un sfert de ceas. Ea însemna o adevărată sărbătoare, pe care o aşteptam cu dor şi drag..." (**Nicolae Mărgineanu, *Mărturii asupra unui veac zbuciumat***, Ed. Fundaţiei Culturale Române, Bucureşti, 2002, pp. 362 – 363).

SOLIDARITATEA EUROPEI CREŞTINE

O DECIZIE ABUZIVĂ

În data de 3 noiembrie 2009, Convenţia Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) decidea că prin afişarea crucifixului în şcoli se viola articolul 2 al Protocolului nr. 1 (Dreptul la educaţie), ca şi articolul 9 (Libertatea religioasă) din cadrul Convenţiei. Experţi politici şi jurişti din diferite state ale continentului european, în frunte cu **Italia** (care a şi iniţiat recursul împotriva sentinţei respective), n-au întîrziat să critice aspru decizia CEDO, declarînd-o "o încercare de impunere a laicismului", cu atît mai neavenită cu cît CEDO nu prevede că statul este "obligat la neutralitate confesională în cadrul educaţiei publice obligatorii" sau în orice alt sector public. Realitatea este că numeroase state membre ale Consiliului Europei sînt "state confesionale", în sensul că, pe temeiul unei vechi şi neîntrerupte tradiţii, au o religie oficială şi vorbesc de Dumnezeu în legile şi constituţiile proprii.

O REACŢIE CARE N-A ÎNTÎRZIAT

CEDO a comunicat, pe 1 iunie 2010, la European Centre for Law and Justice (ECLJ), lista statelor care s-au alăturat oficial Italiei: **Armenia, Bulgaria, Cipru, Grecia, Lituania, Malta, Monaco, San Marino, România şi Rusia**. Aceste 10 state, care fac parte din cele 47 de naţiuni membre ale Consiliului Europei, au solicitat în mod formal să se poată prezenta ca parte terţă în cadrul procesului şi să poată susţine oficial, la CEDO, observaţii scrise şi orale. În afara acestor 10 state (dintre care rămîne semnificativ că jumătate sînt majoritar ortodoxe), şi alte state europene, precum Austria sau Polonia, care din motive interne nu s-au putut constitui în "parte terţă", au făcut publice declaraţii de susţinere a simbolurilor religioase, cu refuzul explicit de a le înlătura din spaţiile şcolare.

"Este vorba de un precedent important pentru CEDO, deoarece statele membre intervin de obicei doar atunci cînd o sentinţă afectează un cetăţean propriu. Chestiunea Crucifixului este şi ea unică şi fără precedent. 10 state au decis să explice CEDO care este limita capacităţii sale de a crea noi drepturi, împotriva voinţei statelor membre. În această decizie trebuie să vedem o contrabalansare a puterii Curţii", a precizat, pentru Zenit, Gregor Puppinck, director al ECLJ.

Agenţia Zenit ne încredinţează că Guvernul italian "face toate demersurile posibile" pentru a obţine anularea sentinţei din 3 noiembrie 2009. Articolul precizează că Marea Cameră urmează să se exprime în speţă pînă în luna iulie, iar decizia definitivă va fi publicată pînă la sfîrşitul anului în curs.

Dintr-un amplu articol dedicat problematicii simbolurilor religioase, cu titlul "În privinţa Crucifixului, 10 state susţin Italia în faţa Tribunalului European", apărut pe data de 2 iunie a. c. sub egida Agenţiei catolice Zenit, aflăm că "pentru prima dată în istoria CEDO, 10 state, între care şi Rusia, s-au declarat *amicus curiae*, pentru a susţine Italia în recursul contra sentinţei Curţii prin care se interzicea expunerea Crucifixului în aulele şcolilor publice". E o onoare pentru noi că România nu lipseşte de la acest gest istoric de solidarizare a Europei creştine.

IMPLICAREA ROMÂNIEI

Este onorant faptul că România s-a alăturat Italiei în demersurile respective. Acest important pas moral şi diplomatic i se datorează în mare măsură actualului şef al diplomaţiei româneşti, d-l **Teodor Baconsky**, teolog de formaţie şi fost ambasador al României pe lîngă Sfîntul Scaun. Încă din aprilie, Franco Frattini şi Dominique Mamberti ne solicitaseră, în cadrul vizitei ministrului de Externe român la Roma şi Vatican, să susţinem oficial Italia în cauza crucifixelor. Şi iată că în cursul lunii mai, în pofida anumitor reticenţe ale unor membri ai Guvernului, ministrul a reuşit să obţină o poziţie oficială a României în această speţă. Oficiali ai statului italian şi ai Sfîntului Scaun şi-au exprimat deja satisfacţia pentru decizia Guvernului român.

De menţionat şi că, pe 28 iunie 2010, Ambasada României pe lîngă Sfîntul Scaun a găzduit la sediul Misiunii, din proprie iniţiativă, o reuniune diplomatică a reprezentanţilor mai multor Misiuni (Italia, Franţa, Polonia, Rusia, Cehia, Slovacia, Serbia, Slovenia), care şi-au exprimat interesul pentru o astfel de întîlnire colegială, în spiritul viu al Europei creştine. Una dintre temele discutate pe larg a fost şi aceea a recursului la CEDO, a rolului Bisericii în cadrul societăţii şi a laicismului "pozitiv".

Indiferent care va fi decizia CEDO din această vară, acest gest de solidarizare în numele crucii rămîne un precedent exemplar şi dătător de speranţe, care-i onorează pe toţi cei care şi l-au asumat.

Răzvan CODRESCU

UN INTERVIU CU PROFESORUL CLAUDIO MUTTI

Scrisul d-lui Claudio Mutti este de multă vreme familiar cititorilor revistei noastre. Întrucât mulți și-au exprimat dorința de a-l cunoaște mai îndeaproape, atât sub aspect biografic, cât și sub aspect bibliografic, reproducem aici un amplu interviu – preluat de pe internet – acordat de d-l Mutti, în 2007 (Anul Eliade), d-lui Gabriel Stănescu (directorul revistei româno-americane *Origini*), căruia îi mulțumim pentru bunele sentimente pe care le-a purtat și le poartă *Punctelor cardinale*. (*Redacția*)

În sinteticul și mult controversatul volum ***Mircea Eliade și Garda de Fier****, publicat în 1989 în Italia și în traducere românească în 1995, vă propuneați demistificarea cazului Eliade, pornind de la documente inedite, mărturii originale, respingând atât unele contestări, dar și atitudinile apologetice. Care este mesajul pe care ați vrut să-l transmiteți atât generațiilor educate cincizeci de ani sub comunism cât și eliadologilor din întreaga lume privind angajarea politică a lui Eliade în tinerețe?*

Angajarea lui Eliade alături de Mișcarea Legionară și chiar în rândurile ei a fost incriminată de câțiva intelectuali cu totul condiționați de originea, de apartenența și de solidaritățile lor. Judecând faza legionară ca pe „o pată" în biografia lui Eliade, apologeții conformiști ai acestuia s-au străduit să nege realitatea. Indignarea față de această situație m-a îndemnat să scriu „controversatul volum" din 1989, cu scopul declarat de a restabili un adevăr istoric pe care prea mulți încearcă să-l răstălmăcească sau să-l nege de-a dreptul.

Cum explicați adeziunea lui Eliade și a generației sale la Mișcarea Legionară?

Tânăra generație era foarte critică față de sistemele politice de origine apuseană. Eliade, în special, într-un articol din 1933, îi acuza pe pașoptiști de a fi contaminat specificul românesc introducând formule abstracte și sterile. Liberalismul, o ideologie cu rădăcini în materialism, a produs degenerarea politicianistă, o practică demagogică care, fiind interesată numai de consensul electoral, nu era capabilă să recunoască nevoile reale ale țării; democrația, fiind egalitară, împiedica emersiunea personalităților creatoare. Importarea modelelor străine punea România într-o condiție de subordonare și de inferioritate. Deci, Mișcarea Legionară a fost singura alternativă pe care tânăra generație a găsit-o în fața materialismului liberal și democrat.

Considerați această adeziune ca pe o atitudine nefastă, greșită și deci condamnabilă, sau, dimpotrivă, ca pe unicul răspuns în epocă privind restaurarea valorilor creștine și naționale în condițiile în care corupția clasei conducătoare și politicianismul luaseră forme dintre cele mai nefericite, ca să spun așa?

Opțiunea legionară a lui Mircea Eliade, ca și a altor intelectuali, se motivează prin faptul că Mișcarea Legionară nu numai că era singura forță politică de opoziție împotriva unui regim corupt, instabil și pus în slujba intereselor oligarhice, dar, preconizând reîntoarcerea comunității naționale la spiritualitatea religioasă, se și propunea ca dușman radical al democrației liberale, adică al unui sistem născut dintr-o concepție raționalistă și individualistă, total străină de tradiția românească.

Putem considera Mișcarea Legionară, cel puțin în privința modului de a pune problema unui om nou, drept un nou umanism, sau pur și simplu ca pe o mișcare politică ce avea nevoie de un program propagandistic cu care să câștige sufragiile tineretului?

În cartea sa *Pentru legionari*, Corneliu Codreanu declara că Legiunea trebuia să fie mai mult o școală și o oaste decât un partid politic și că din această școală legionară trebuia să iasă un om nou, adică un om cu calități de erou. Iată de ce Eliade a considerat fenomenul legionar nu atât ca pe un fenomen politic, cât ca pe unul de esență etică, chiar religioasă. Și Julius Evola, după faimoasa sa întâlnire cu Căpitanul, a scris că „sarcina Mișcării nu este formularea de noi programe, ci crearea, proiectarea unui om nou, a unui nou mod de a fi". Dacă acest om nou este omul capabil să lupte și să se jertfească, putem afirma că „noul umanism" al școlii legionare a fost un fapt real.

Într-o Europă aflată în plină efervescență naționalistă, ce era „rău" în critica pe care o aducea tânărul Eliade politicienilor incompetenți – în articolul "Piloții orbi", de exemplu?

Ioan Culianu, care s-a angajat în apărarea lui Eliade împotriva inchizitorilor acestuia, găsea „tulburător" articolul "Piloții orbi" (scris de Eliade în 1937 împreună cu alte articole prolegionare), dar n-a încercat în nici un fel să înțeleagă motivele care l-au împins pe Eliade să simpatizeze cu Mișcarea Legionară. Nici apărătorii lui Eliade, nici adversarii lui nu au reflectat la un fapt de netăgăduit: că în multe părți ale Europei milioane de persoane, printre care mii de intelectuali, au crezut că soluțiile fasciste sau parafasciste puteau să remedieze dezechilibrele produse de democrațiile liberale.

Cum explicați existența în prozele lui Eliade, și mai ales în romanul ***Noaptea de Sânziene****, a unor elemente autobiografice legate de orientarea politică de dreapta a lui Eliade?*

În primul rând, în cazul lui Eliade eu nu aș vorbi *sic et simpliciter* de „orientarea politică de dreapta". Chiar Eliade a scris în 1934: „Am văzut că există «dreapta» și «stânga» în Apus – am inventat și noi una. Să avem și noi «dreapta» noastră! În fond, ce avem noi de-a face, cu nevoile neamului nostru – cu asemenea scheme apusene?" ("Contra dreptei și contra stângii", în *Credința*, II, 59, febr. 14, p. 2). După aceea, faptul că elemente autobiografice legate de orientarea politică a lui Eliade au fost introduse, cu necesara prudență, în câteva opere de narativă ale sale se poate explica ușor: mediul în care Eliade a trăit după război și obiectivele pe care el și le propunea nu-i permiteau revendicarea deschisă a experienței legionare.

În acest sens, Eliade vorbește despre așa-zisa camuflare a sacrului în profan. Oare prin această camuflare el a crezut că era posibilă exprimarea în proza de ficțiune a unor adevăruri care nu puteau fi rostite decât în gând sau într-un grup restrâns de prieteni?

După cum se știe, Eliade crede că dincolo de existența istorică se ascunde un scenariu mitic, așa încât prezența sacrului și elementul ritual se pot regăsi și în viața omului de rând din societățile profane. O mitologie camuflată se poate ușor descoperi, după el, nu numai în visele, dar până și în creațiile literare de astăzi. Deci nu este de mirare deloc dacă Eliade și-a conceput propriile opere de narativă și de teatru ca texte dincolo de care există metatexte. Are perfectă dreptate Eugen Simion când scrie că „unele fapte din narațiune par a spune mai mult decât am văzut că spun" (*Mircea Eliade, spirit al amplitudinii*, p. 236). Eu însumi am încercat a schița o interpretare a tragediei *Ifigenia* și a romanului *Nouăsprezece trandafiri* pe baza unei hermeneutici de acest gen.

Dacă Eliade e culpabilizat și contestat de fel de fel de detractori care nu au nimic comun cu calitatea de român, ce puteți spune dvs., cercetătorul italian al operei sale?

Ca italian, aș vrea să amintesc că doi italieni cu care Eliade a întreținut o relație decisivă pentru el, adică Giuseppe Tucci și Julius Evola, au fost și ei obiect al detractării și al culpabilizării din partea inchiziției democratice. Tucci a fost, într-o anumită perioadă, îndepărtat de la catedra universitară, pe când Evola a fost băgat și în pușcărie. Și în ziua de astăzi, Tucci și Evola sunt, într-o măsură diferită, amândoi culpabilizați. Sub acest aspect, se pare că relațiile lui Eliade cu intelectualitatea italiană continuă postum...

Ce v-a atras, ce v-a frapat din capul locului în gândirea istoricului religiilor? Sau a prozatorului? Sau poate a publicistului Mircea Eliade?

Faptul că a putut să fie, în același timp, român și universal, deci nici provincial, nici cosmopolit. Ca istoric al religiilor, ca narator și ca publicist, Mircea Eliade este adânc înrădăcinat în spațiul mioritic, dar este și conștient, vorba lui, de unitatea fundamentală nu numai a Europei, ci a întregii lumi, care se extinde din Portugalia până în China și din Scandinavia până în Ceylon. E deci evident că poziția de „până a Arhanghelului" nu a implicat deloc pentru Eliade faptul de a fi acel meschin „animal naționalist" care ar fi românul după definiția lui Eugène Ionesco.

Credeți că adeziunea lui Eliade la Mișcarea Legionară se poate pune în legătură cu preocupările sale încă din adolescență privind tradițiile românești, folclorul, lumea miturilor, printre care și acela al jertfei?

Mitul jertfei creatoare, care după Eliade este „un mit central al spiritualității neamului românesc", i-a inspirat piesa de teatru *Ifigenia*, care datează din 1939; dar deja în anii 1936-1937 jertfa creatoare a lui Manole a fost subiectul unui curs de istorie și filosofie a religiilor (din care în 1943 se va naște cartea *Comentarii la Legenda Meșterului Manole*). Despre moartea voluntară a lui Ion Moța și a lui Vasile Marin pe câmpul de luptă din Majadahonda, care are loc chiar în ianuarie 1937, Eliade scrie textual că „are un sens mistic: jertfă pentru creștinism. O jertfă care să verifice eroismul și credința unei întregi generații. O jertfă menită să fructifice; să întărească creștinismul, să dinamizeze un tineret". Dar nu numai *Legenda Meșterului Manole*, ci și cealaltă mare legendă românească, adică *Miorița*, poate fi pusă în legătură cu *Weltanschauung*-ul legionar. Eliade scrie că moartea asimilată unei nunți este o temă folclorică

arhaică, avându-şi rădăcinile în preistorie; dar acest motiv a devenit un element important al spiritualităţii legionare: „Moartea, numai moartea legionară ne este cea mai scumpă nuntă dintre nunţi" spune Imnul Mişcării, compus de Radu Gyr. Iar *Ifigenia* eliadescă spune în ceasul morţii: „Aminteşte-ţi, e seara de nuntă! Acum, dintr-o clipă într-alta, voi fi mireasă (...). Aduceţi-mi vălul de mireasă!".

În ce măsură gândirea istoricului religiilor este influenţată de tradiţionalismul lui Evola şi Guénon? Aţi putea exemplifica?

Există o analogie evidentă între câteva noţiuni fundamentale ale hermeneuticii eliadene şi anumite teme din opera lui Guénon şi a lui Evola: ar fi destul să ne gândim la simbolismul Centrului. Atât pentru „maeştrii tradiţionalismului" cât şi pentru Eliade, Polul sau *Axis Mundi* este punctul în jurul căruia se învârteşte lumea şi la care trebuie să se întoarcă individul uman pentru a se reintegra în starea primordială. Există totuşi şi importante diferenţe între viziunea lui Eliade şi doctrina tradiţională. De pildă, dacă pentru Guénon simbolul are un fundament obiectiv, fiindcă în el se manifestă corespondenţa dintre diferitele niveluri ale fiinţei, pentru Eliade gândirea simbolică exprimă voinţa omenească de a concepe cosmosul în mod unitar. Apoi, spre deosebire de Guénon şi de Evola, pentru a explica difuzarea universală a anumitor simboluri, Eliade nu se referă nici la tradiţia primordială, nici la o cunoştinţă ezoterică şi iniţiatică.

Ce alte documente există privind întâlnirea de la Bucureşti din 1938 dintre Evola şi Eliade? În ***Memorii*** *Mircea Eliade consemnează acest eveniment nu lipsit de importanţă.*

Într-o scrisoare din 1971 a lui Julius Evola către Gaspare Cannizzo (director al revistei *Vie della Tradizione*) putem citi: „Este adevărat că Mircea Eliade a făcut parte din Garda de Fier şi a fost prin el că în anul 1936 am intrat în contact cu conducătorul ei, C. Codreanu, la Bucureşti; totuşi lui M. Eliade nu-i place, din motive uşor de înţeles, să fie amintit trecutul acesta al său". (După război, Evola pare să nu-şi mai amintească precis anul în care avusese loc vizita lui la Bucureşti; în studiul meu *Julius Evola sul fronte dell'Est* am demonstrat că era vorba de 1938, nu de 1936). O altă mărturie este ceea a lui Vasile Posteucă (*Desgroparea Căpitanului*, Editura Mişcării Legionare, Madrid, 1977, p. 35-36): "Nu pot reda pe larg aci cele relatate de Mircea Eliade (poate le va scrie el undeva), dar mă voi mărgini să subliniez că, după o audienţă de aproape zece sau douăsprezece ore, Evola s-a întors total cucerit de forţa spirituală a Căpitanului, de nobleţea credinţei şi ideilor care-l mânau în luptă, menţinându-l pe linia onoarei nepătate şi al celui mai desăvârşit martiriu creştin. (...) Şi profesorul italian a început să înşire despre ce au vorbit. De politică, nici vorbă. S-au afundat în dialectica drumului interior, în mistica şi doctrina creştină. Şi, oră de oră, oaspele a uitat de fumat şi foame. (...) Nu voi uita orele de la Paris în care Mircea Eliade, cu bunătatea şi calmul lui atât de caracteristice, cu vocea lui învolburând dangăte de clopot şi tristeţi de doină, mi-a relatat acest episod al istoricei întâlniri de la Bucureşti".

În ce măsura gândirea lui Eliade, în calitate de critic al crizei de valori occidentale, a fost influenţată de tradiţionalismul unor Guénon, Evola etc. şi în ce raport s-a aflat Eliade cu aceşti gânditori, inclusiv cu Vâlsan şi Lovinescu?

Mai mult decât un critic al crizei de valori occidentale, Eliade a fost într-o anumită măsură un critic al valorilor occidentale. Bineînţeles, critica lui Guénon a fost mult mai radicală, fiindcă pentru metafizicianul francez civilizaţia occidentală modernă este o simplă anomalie care începe cu Renaşterea, pe când Eliade declara (*Fragments d'un journal*, trad. it., p. 184 şi urm.) de a fi primit şi înţeles "adevărata lecţie a Renaşterii", adică lărgirea orizontului cultural şi reconsiderarea situaţiei omeneşti. Totuşi, putem remarca influenţa tradiţionalismului asupra lui Eliade în special când acesta din urmă pune în opoziţie concepţia *lineară* a istoriei cu concepţia *circulară*, fiindcă doctrina ciclurilor, după cum se ştie, ocupă o poziţie centrală în operele lui Guénon şi Evola. În ceea ce priveşte în particular raportul lui Eliade cu Vâlsan şi cu Lovinescu, există o scrisoare de la Vâlsan către Lovinescu (1957) din care rezultă că au fost zadarnice eforturile făcute de Vâlsan pentru a-l convinge pe Eliade să-l citeze deschis pe Guénon.

Unii istoriografi vorbesc, împrumutând sintagma lui Mircea Vulcănescu, despre o oarecare „pedagogie negativă" exercitată de Nae Ionescu asupra lui Eliade şi a întregului grup din jurul său. Sunteţi de părerea lui Cioran că Nae Ionescu a influenţat întreaga generaţie în sensul adeziunii ei la Mişcarea Legionară, sau doar în planul gândirii şi al creaţiei filosofice?

Cioran, ca şi Eliade, colabora la *Cuvântul*, care a fost suspendat de guvern din cauza sprijinului acordat de Nae Ionescu Mişcării Legionare. Discipolii profesorului au reacţionat în mod natural, în sensul că şi-au asumat o poziţie de antagonism faţă de un sistem care ataca în mod deschis cultura românească. Pe de altă parte, adeziunea tinerei generaţii la Mişcarea Legionară corespundea unui fenomen care se putea observa în multe ţări ale Europei, unde avangardele tineretului şi ale culturii refuzau ideologiile perimate din care se inspira mediocritatea liberal-democratică.

Să vorbim despre posteritatea lui Eliade. Credeţi că toată această conspiraţie internaţională împotriva sa a reuşit să dăuneze prestigiului său de istoric al religiilor de notorietate mondială, sau, dimpotrivă, efectul a fost, contrar aşteptărilor lumii oculte, invers?

Nu numai Eliade, ci şi Cioran şi Noica, ca şi Heidegger, Schmitt, Dumézil şi alte mari personalităţi ale culturii, au fost supuse unui fel de proces politic din partea noilor inchiziţii. Dar, în pofida acuzaţiilor de „antisemitism", „fascism", „nazism" etc. ce le-au fost adresate, prestigiul lor a rămas intact. Vreau să spun mai mult: toate aceste manevre, care nu s-au abţinut de la a recurge la falsificare şi la defăimare, s-au întors împotriva inchizitorilor, arătând existenţa unei mafii politico-intelectuale legate de centrele internaţionale de putere.

În ce măsură este cunoscută în Italia de azi opera lui Eliade?

Din producţia lui Eliade, au fost traduse în limba italiană aproape 40 de cărţi: opere ştiinţifice, opere narative şi pasaje de jurnal; câteva zeci de eseuri şi articole sunt cuprinse în volume colective şi reviste. Nenumărate monografii, studii critice, articole de ziar, recenzii şi teze de doctorat au ca subiect pe Eliade şi opera lui.

Ce ne puteţi spune despre aşa-zisul „proces Eliade" provocat de Segre & Comp.?

Acum zece ani filologul Cesare Segre a publicat în *Corriere della Sera* două articole în care sunt relansate acuzaţii mai vechi aduse lui Eliade şi lui Dumézil. Iată o scurtă mostră: "Cel mai compromis de fascism e Mircea Eliade (1907-1986). De la participarea în tinereţe la mişcarea criminală românească numită Garda de Fier, el a ajuns la celebrarea totalitarismului lui Salazar, iar în cele din urmă la justificarea genocidului nazist. Aici legătura dintre teorie şi practică este evidentă: ajunge să ne gândim la celebrarea mistică a riturilor sângeroase şi a sacrificiilor omeneşti, într-o autentică religie a morţii. Eliade a elaborat, pe baza teoriilor sale asupra originilor, o adevărată doctrină rasistă". Zadarnic a intervenit Julien Ries (director al Centrului de Istoria Religiilor din Louvain), cerând să se arate unde anume se găseşte la Eliade pretinsa „justificare" a „genocidului nazist". Cesare Segre i-a răspuns, sfidător, că... "recurge la argumente de tip revizionist". Zadarnic a denunţat Ries tentativa de a se regiza împotriva lui Eliade un proces întemeiat pe elemente ţinând de planul ideologic, cărora li se forţează confirmarea "cu ajutorul unor texte eliadene scoase din context şi interpretate în lumina ideologiei". Cotidianul i-a dat ultimul cuvânt lui Segre, care nu s-a priceput să facă altceva decât să reia acuzaţia de "nazism" la adresa lui Eliade şi să concluzioneze: "corespondentul fidel al lui Evola, e firesc să fi justificat genocidul". Este interesant că tocmai autorul unor astfel de rânduri îi atribuie lui Eliade, textual, o formă de "delir".

Ce ecou a avut publicarea volumului dumneavoastră ***Penele Arhanghelului Mihail. Intelectualii români şi Garda de Fier****, apărut iniţial în Franţa, tradus în mai multe limbi europene, inclusiv în româneşte?*

Cred că primul care a luat în seamă această carte a mea a fost, în 1994, d-l Leon Volovici din Ierusalim, care a lichidat-o ca o „pledoarie foarte tendenţioasă", aflată „la un nivel intelectual mai coborât, ostentativ *pro domo*" (*Ideologia naţionalistă şi „problema evreiască" în România anilor '30*, Humanitas 1995, p. 16). Totuşi, din faptul că d-l Volovici mă pomeneşte ca „Carlo Mutti" (sic) şi-mi atribuie, citându-le între ghilimele, anumite sintagme („complotul sionist" şi „francmasonic") pe care eu nu le-am întrebuinţat deloc, am impresia că dumnealui a citit cartea mea puţin distrat. Mai atentă decât d-l Volovici a fost d-na Laignel-Lavastine, care crede şi dumneaei de datoria sa să recomande cititorului „multă prudenţă", dar admite totuşi că „documentarea este serioasă, cu surse riguros probate" (*Filozofie şi naţionalism. Paradoxul Noica*, Humanitas 1998, p. 261). O analoagă recunoaştere se poate găsi şi în alte recenzii, de exemplu în paginile prestigioasei reviste franceze *Catholica*, care a vorbit de *Penele Arhanghelului* ca de „un remarquable travail, d'une probité intellectuelle exemplaire et d'une méticulosité rare dans l'étude des sources".

Care sunt proiectele legate de opera eliadescă ale editorului Claudio Mutti la Edizioni all'insegna del Veltro din Parma în acest an [2007] în care se împlinesc o sută de ani de la naşterea lui Eliade?

Ca istoric al religiilor, Mircea Eliade a pus în lumină unitatea care leagă între ele diferitele forme tradiţionale ale continentului eurasiatic. Acest aspect al activităţii ştiinţifice a lui Eliade este o temă pe care mi-ar plăcea să o tratez în paginile revistei de studii geopolitice *Eurasia*, care apare de trei ani încoace la Edizioni all'insegna del Veltro şi pentru care deja am tradus un articol al lui Eliade despre India.

A consemnat
Gabriel STĂNESCU

ÎNTOARCERE ÎN TIMP

Am cunoscut Aiudul în luna august 1953, venind de la Canalul Dunăre-Marea Neagră, după încetarea lucrărilor de acolo. Un număr de 350-400 de deţinuţi eram trimişi la penitenciarul de aici, în vederea executării restului de condamnare. Ştiam de Aiud că era cea mai temută închisoare din ţară, prin regimul inuman la care erau supuşi deţinuţii politici. „Aici e Aiudul, aici e Aiudul...” - era cutremurătoarea poezie a lui Radu Gyr, care circula prin toate închisorile din România încătuşată.

Prin urmare, nu a fost o surpriză modul în care am fost întîmpinaţi la intrarea pe porţile de infern ale Aiudului. Aceasta se petrecea acum 57 de ani. Nici unul dintre noi nu îndrăzneam să visăm la ceea ce se va petrece după acest număr de ani…

La data de 20 martie a. c. iată-ne invitaţi la un eveniment inedit care se va petrece la acest penitenciar. De data aceasta, alţi oameni, alt comportament al administraţiei: plini de respect şi consideraţie faţă de foştii locatari ai acestui cumplit loc de supliciu.

Suntem întîmpinaţi chiar de către directorul penitenciarului, domnul Valentin Nazare, un om cu înfăţişare plăcută, luminoasă, deschisă, urîndu-ne bun-venit. Plin de bunăvoinţă nedisimulată, ne arată scopul invitaţiei noastre. Răscolind prin arhivele închisorii, a fost profund impresionat de modul în care au fost trataţi foştii deţinuţi politici în regimul de tristă amintire, cu rezultatul de 600 de decese, la care se mai adaugă nenumăratele „sechele” care au rămas, cu toate consecinţele inerente.

Pentru o cît de cît reparaţie, conducerea penitenciarului a hotărît dezafectarea unei celule din “Zarca” şi aducerea ei la forma iniţială din perioada comunistă, cu regim de muzeu. Inaugurarea a fost precedată de un serviciu divin săvîrşit de un sobor de 6 preoţi, cu participarea Î. P. S. Andrei Andreicuţ, Arhiepiscop de Alba Iulia, şi a protopopului de Aiud, I. Ciocănel. În interiorul celulei au fost amplasate două manechine, una reprezentînd deţinutul îmbrăcat în haine vărgate, cealaltă „caraliul” (nume dat de deţinuţi gardienilor).

De la stânga la dreapta: *Urdea Zaharie, Maria Constantinescu, Gligor Valentin, Berghezan Ilie*

Slujba oficiată a fost închinată memoriei celor 600 de deţinuţi morţi în Aiud, dar şi martirilor din alte închisori şi lagăre de muncă forţată de pe vremea regimului comunist.

Au participat conducerea penitenciarului, autorităţile locale, precum şi un grup de foşti deţinuţi politici din Braşov, Cluj, Tîrgu Mureş şi Sibiu. Directorul penitenciarului a declarat că are în vedere ca în cursul acestui an să se ridice un obelisc în memoria deţinuţilor care au decedat în acest penitenciar şi ale căror nume urmează să fie înscrise pe tăbliţe de marmură.

În final, cei prezenţi au fost invitaţi la o agapă întru pomenirea celor care nu mai sunt şi care, după cum s-a exprimat Î. P. S. Andrei, s-au jertfit mărturisindu-şi crezul fie politic, fie crezul religios, salvînd în faţa lui Dumnezeu şi a lumii întregi demnitatea creştină a poporului român.

La plecarea din penitenciar am fost conduşi de la doamna şi domnul Nazarie, de la care ne-am luat rămas-bun plini de încredere şi bune speranţe.

Marele Mausoleu-biserică de la Aiud, schitul alăturat, viitoarea mănăstire, viitorul Centru de Martirologie şi acest mic muzeu din incinta penitenciarului cinstesc laolaltă memoria celor căzuţi, eroismul martiric al suferinţei pentru Credinţă, Ţară şi Neam, lăsînd generaţiilor care vin mărturia adevăratei rezistenţe româneşti şi lecţia unei experienţe istorice care, prin veghea lor responsabilă, nu trebuie lăsată să se mai repete vreodată. Aşa să ne ajute Dumnezeu:

Zaharie URDEA

CRUCEA REEDUCĂRII

LA EDITURA CHRISTIANA DIN BUCUREȘTI ESTE ÎN CURS DE APARIȚIE TULBURĂTOAREA SINTEZĂ A PROFESORULUI CONSTANTIN I. STAN INTITULATĂ *CRUCEA REEDUCĂRII. „REEDUCĂRILE" DE LA PITEȘTI, GHERLA, AIUD ȘI CANAL ÎN LITERATURA DE DETENȚIE*, CARE ARE URMĂTORUL CUPRINS:

REPRODUCEM AICI, ÎN CHIP DE SEMNAL, CÂTEVA FRAGMENTE DIN CAPITOLUL AL DOILEA AL CĂRȚII, REFERITOARE MAI ALES LA IMPLICAREA CREȘTINISMULUI ÎN TEROAREA ȘI ÎN REZISTENȚA CUMPLITEI EXPERIENȚE PENITENCIARE CUNOSCUTE SUB NUMELE DE „FENOMENUL PITEȘTI".

REDACȚIA

Albumul editat de Sfânta Mănăstire Diaconești (unde a fost realizată și se află icoana).

„FENOMENUL PITEȘTI" SAU APOGEUL REEDUCĂRII (fragmente)

... Pentru foarte mulți supraviețuitori, credința în Dumnezeu a constituit factorul principal al salvării din infernul piteștean. Relevând acest lucru, părintele Gheorghe Calciu susține că „singura noastră salvare a fost rugăciunea. Sau te aruncai cu capul înainte în credință și în rugăciune, sau rămâneai în afară și ajungeai bolnav sufletește, nebun până la urmă, sau mureai. Nădejdea în oameni se spulberase, nădejdea în noi se spulberase. Nu mai rămânea decât nădejdea în Dumnezeu" **(1)**.

Credința în Dumnezeu înlătura de multe ori dorința unora de a-și pune capăt zilelor. Aflat în infernul reeducării, Viorel Gheorghiță supune discuției următorul aspect: „Instinctul de conservare, pentru că în cele din urmă mutația semnalată era o clară respingere a ideii de sinucidere, își găsea, iată, cel mai prețios aliat în mistica unei profunde și continue rugăciuni, rugăciunea inimii, în rugăciunea consubstanțială ritmului bătăilor ei" **(2)**.

Metodele bestiale și diabolice folosite de Eugen Țurcanu erau cunoscute și aprobate de conducătorii din Ministerul Afacerilor Interne. Locotenent-colonelul Teodor Sepeanu afirma într-o declarație făcută organelor de anchetă pe 16 martie 1954 că „bătaia, în acțiunea de demascare, a fost o metodă de bază, însă nu cea mai principală, dar care se practica în mod organizat în cadrul acțiunii de demascare ce se desfășura în penitenciarul piteștean, și dacă în urma bătăii au fost victime sau deținuți grav răniți, în această situație îmi iau toată răspunderea mea și mă consider vinovat de toate torturile și ororile săvârșite" **(3)**.

Bătăile, torturile, schingiuirile fizice și psihice au creat multe victime. Numai în perioada martie – iunie 1950, potrivit datelor furnizate de Costin Merișca, erau internați în infirmerie cinci studenți. Unul dintre ei frecventase cursurile Universității clujene și avea venele tăiate. Ceilalți patru fuseseră stâlciți în bătaie: Enea Ghiuriță, Petre Diaschevici, Gheorghe Stan și Constantin Popescu **(4)**. Dumitru Bacu relevă faptul că unii studenți provocau bătaia „din disperare, de a da o mică șansă morții". Torționarii au primit ordin să nu lovească „în tâmplă, în dreptul inimii, în ceafă sau în orice alt loc care ar fi putut provoca moartea". Același martor ocular aduce în discuție decesul colonelului Paul Lambrea, originar din Pitești, afirmând următoarele: „Cei care au ucis nu au avut de suferit nici o consecință [...]. Vinovații au fost doar avertizați să nu se mai repete, pedeapsa le-a fost promovarea ca membri ai Comitetului de demascare. Pătarea mâinilor de sânge era o garanție, dovada cea mai plauzibilă de completă încadrare pe noua linia morală" **(5)**.

Moartea apare deci ca o eliberare, ca o salvare din infern. Evidențiind acest lucru, Dumitru Bordeianu consemnează următoarele: „Cei care au fost uciși, care s-au sinucis preferând moartea în loc să se lepede de credințele lor, care au înnebunit, le-au pătimit pe toate, numai ei știu cum, pentru că și-au mărturisit deschis și fără echivoc credința lor în Dumnezeu" **(6)**. [...]

Sinuciderea era atunci considerată ca o veritabilă izbăvire, deoarece rezistența fizică și psihică a omului are limitele ei. Relevând acest adevăr, deținutul politic bănățean Lucian Plapșa recunoaște în amintirile sale: „Afirm cu certitudine că nu există oameni care să reziste torturilor aplicate un timp nelimitat. Având organismul slăbit prin înfometare și prin lipsa odihnei, m-am gândit nu o dată la sinucidere, dar îmi lipsea fiola de cianură" **(7)**. Dumitru Bordeianu notează și el în însemnările sale că „medicii din lagărele de concentrare naziste au fost într-un fel mai umani, îngăduind moartea, pe câtă vreme medicii comuniști de la cabinetele medicale din închisori, agenți ai Securității și rivalizând în crime cu Țurcanu, au împiedicat-o, ca să facă chinul mai mare" **(8)**. Comparația nu este deloc deplasată.

Biserica creștină condamnă însă sinuciderea, considerând că viața reprezintă un dar al lui Dumnezeu și nu avem dreptul să ne-o curmăm. Pentru cei aflați în infernul de la Pitești lucrurile stăteau cu totul altfel. Ioan Ianolide constată cu

(continuare în pag. 8)

---

[1] *Viața părintelui Gheorghe Calciu, după mărturiile sale și ale altora,* București, Editura Christiana, 2007, p. 55.
[2] Viorel Gheorghiță, *Et ego in Sărata, Pitești, Gherla, Aiud. Scurtă istorie a devenirii mele,* Timișoara, Editura Marineasa, 1994, p. 163.
[3] ****Memorialul ororii. Documente ale procesului reeducării din închisorile Pitești, Gherla,* București, Editura Vremea, 1995, pp. 127-128; *cf.* și Arh. S.R.I., fond Penal, dosar 26979, vol. 23, f. 281.
[4] Costin Merișca, *Tragedia Pitești. O cronică a reeducării din închisorile comuniste,* Iași, Institutul European, 1997, pp. 31-32.
[5] Dumitru Bacu, *Pitești – centru de reeducare studențească,* București, Editura Atlantida, 1991, p. 78.
[6] Dumitru Bordeianu, *Mărturisiri din mlaștina disperării,* ed. a II-a, București, Editura Scara, 2001, p. 139.
[7] Lucian Plapșa, *Memorii,* vol. I, *Soarele de la Nord*, prefață de Paul Caravia, Timișoara, Editura Helicon, 1996, p. 197; Nicu Ioniță, „Pitești – reeducarea prin tortură", în *Analele Sighet*, VII/1999, pp. 25-29.
[8] Dumitru Bordeianu, *Mărturisiri din mlaștina disperării (cele văzute, trăite și suferite la Pitești și Gherla),* vol. I, *Pitești,* ed. a II-a, București, Editura Gama, 1995, p. 75.

CRUCEA REEDUCĂRII

(urmare din pag. 7)

durere în memoriile sale: "Dacă moartea nu ne este oferită, dacă nu există scăpare din moartea reeducării, atunci sinuciderea era o izbăvire, un act conștient de sacrificiu, o problemă de onoare și demnitate și o deznădăjduită salvare a omului. Sinuciderea este un act de lașitate ori de dezechilibru mintal și ne repugnă și o disprețuim,dar acolo era unica alternativă a monstruozității și a demenței fără limită" **(9)**.

Torționarii, în frunte cu Eugen Țurcanu au acționat în așa fel încât sinuciderile să nu se poată realiza. Deținuții nu aveau voie să posede corpuri ascuțite, sfori, trebuiau să doarmă cu mâinile în afara păturilor. Sinuciderile ar fi creat mari probleme călăilor deținuți și securiștilor. Procesul de reeducare ar fi fost astfel compromis, iar imaginea regimului de la București pătată. Totuși, după cum am văzut, unii au reușit să-și curme viața. Ioan Muntean amintește în însemnările sale de un coleg pe nume Șerban, care, aflat în activitatea de reeducare, „a sărit din capul scărilor, dar așa ceva mai târziu nu mai era posibil. Eram noi plantoanele care vegheam să nu se mai sinucidă nimeni" **(10)**. La rândul său, Lucian Plapșa afirmă în amintirile sale că unii camarazi de suferință, fiind la capătul puterilor și răbdării, practic în pragul disperării, „cu siguranță ar fi preferat moartea, dar nu au avut cum să-și realizeze această dorință, pentru că se luaseră toate măsurile să nu existe nici un mijloc de sinucidere, și asta i-a distrus totalmente" **(11)**. Viorel Gheorghiță confirmă în cartea sa de memorii că „măsurile de supraveghere erau atât de stricte încât orice asemenea încercare devenea imposibilă. Tentative au fost totuși: tăieri de vene, opăriri, îngurgitări de săpun, parate în cele din urmă. Singur, din păcate, știu că studentul Șerban Gheorghe din Murfatlar, sărind în gol de la casa scării, a reușit" **(12)**. Grigore Dumitrescu, supraviețuitor al gulagului românesc, are însă o altă variantă, pretinzând, după patru decenii, că „Gheorghe Șerban și-ar fi tăiat venele chiar în camera 4 Spital" **(13)**. Dumitru Bordeianu, devenit din victimă torționar, își pune în memoriile sale „cenușă în cap", susținând că „Da, noi am fost slabi și neputincioși, și o mărturisim. Dar nu din frica de moarte, moarte pe care o doream în fiecare clipă, ci din groaza de a nu ne pierde mințile ca Pintilie, Ionescu [...]. Acela dintre noi care au fost uciși au răscumpărat însă prin jertfa lor slăbiciunea noastră. Scopul terorii în esența ei a fost să nu ne ucidă pe noi, pentru că această crimă ar fi fost considerată ca genocid, ci să facă din noi niște ucigași" **(14)**. [...]

Alți deținuți politici, pentru a scăpa de torturile groaznice la care erau supuși aproape neîncetat, au amenințat că se sinucid. Octavian Voinea înfățișează în propriul jurnal cazul dramatic al lui Dan Dumitrescu, care, după ce a anunțat că refuză reeducarea, i-a informat cu vădită ironie pe torționari că a ales calea sinuciderii: „«Tâmpiților, am băut toată cutia de creolină, otravă ce sigur într-o jumătate de oră își va face efectul. Atât mai durează până ce sosește salvarea. Mor». Și mai întărește o dată entuziast, cu bucurie nespusă: «Încă o jumătate de oră și sunt mort! Mișeilor, veți da socoteală pentru toate acestea nu peste mult timp!». Când se lămuriră și gealații lui Eugen Țurcanu că nici vorbă să se stingă cum nădăjduia, l-au tras jos de pe prici, i-au dat cu forța să bea câteva gamele de urină și apoi au reînceput tortura. Nu se găsesc cuvinte pentru a descrie martiriul la care a fost supus acest om" **(15)**.

Abilitatea, ingeniozitatea diabolică, cruzimea nebănuită a torționarilor, în frunte cu Eugen Țurcanu, întrecea orice limită. Martor al inimaginabilelor torturi, studentul de atunci Viorel Gheorghiță consemna în memoriile sale: „Nu mai vorbesc de alte suplicii imaginate pentru bandiți la grămadă. Ți se cerea să te culci pe burtă. Peste tine trebuia să se culce altul și altul, până când simțeai că ești strivit ca un vierme sub călcâi. Peste îngrămădirea aceasta de trupuri schiloade aruncau apoi pături, multe pături, așa fel ca respirația să devină ceva imposibil. Și eram ținuți așa, în starea aceasta de sufocare, până se ajungea la leșin" **(16)**. Oamenii lui Eugen Țurcanu dovedeau astfel un condamnabil exces de zel. [...]

Virgil Ierunca vede în Eugen Țurcanu un Piotr Verhovenschi, personajul lui Dostoievski din celebrul său roman *Demonii*, dus dincolo de limita răului, și un al doilea marchiz de Sade **(17)**. Într-adevăr, potrivit mărturiilor vremii, cei aflați în procesul de reeducare erau bătuți cu ciomegele, cu vâna de bou, curele, frânghii, cozi de mătură, trebuiau să-și mănânce forțat materiile fecale ori să-și bea propria urină. Mâncarea urma să fie consumată obligatoriu în poziții incomode, fără să-și

Icoana de la Diaconești (detaliu)

folosească mâinile sau tacâmurile. De cele mai multe ori, hrana era fierbinte, ciorba sau arpacașul se înghițea fără a fi mestecate. Din cauza torturii, „pierderea cunoștinței devenise un lucru frecvent" **(18)**. [...]

Scopul demascării era acela de a rupe cu trecutul odios, realizarea așa-zisei „curățiri a societății de putregai, ca noua societate să poată trece mai repede prin faza de tranziție spre comunismul luminos" **(19)**. La rândul său, Viorel Gheorghiță supus reeducării din închisoarea piteșteană, arată în însemnările sale că „nimic, dar absolut nimic din ceea ce înseamnă trecut nu trebuie să rămână neîntinat, nici viața intimă, nici viața spirituală cu valorile ei. Se urmărea insinuarea ideii că fiecare dintre noi este un criminal real, ori în devenire. Demolarea trebuia să înceapă cu demolarea miturilor" **(20)**.

Potrivit lui Ioan Ianolide, „reeducarea" avea patru etape:

„1) Distrugerea rezistenței oamenilor prin forță până la «șocul revoluționar», adică până la acceptarea reeducării;

2) Autodemascarea, care trebuia să divulge totul din trecut și din prezent despre prieteni și despre străini. Ea se făcea în scris. Sinceritatea trebuia să fie deplină. Dacă autodemascarea unuia nu corespundea cu a altuia, atunci urmau torturi și mai înfricoșătoare. Nimeni nu îndrăznea să mai ascundă ceva;

3) Batjocorirea și lepădarea de toate valorile și ideile din trecut, cu deosebire de Dumnezeu;

4) Angajarea ca activist al reeducării cu scopul de a distruge cu orice mijloace pe cei care refuză a se «restructura»" **(21)**.

Trecutul individului supus reeducării era „criminal", josnic, influențat de societatea burgheză aflată în putrefacție. Această societate nu a realizat nimic bun. Se realiza astfel o „spălare a creierului", o degradare a omului, experimentată fără milă pe sufletele și conștiințele unor tineri nevinovați. Trecut prin dramatica reeducare de la Pitești, fostul deținut politic Eugen Magirescu își amintește într-un articol publicat în paginile revistei *Memoria* că „trebuia să mă autobatjocoresc, să spun că am fost un prefăcut, un escroc, că i-am mințit pe alții. Mi-am dat seama ce vor și am scuipat singur cât au vrut ei" **(22)**. Autocritica mergea foarte departe. Cei care își făceau demascările exagerau din plin pentru a fi cât mai convingători și a scăpa astfel de bătăile și torturile zilnice. Martor al groaznicelor evenimente din anii 1949-1950 de la Pitești, Viorel Gheorghiță afirmă în însemnările sale că „propria-ți nimicnicie trebuia și ea anihilată. Unul pretinde că a trăit cu propria lui soacră, e prin urmare un incestuos. Altul că s-a împreunat cu nu știu

☛

[9] Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos. Document pentru om lume nouă,* București, Editura Christiana, 2006, p. 127.

[10] Ioan Muntean, *La pas prin reeducările de la Pitești, Gherla și Aiud,* București, Editura Majadahonda, 1997, p. 113.

[11] Lucian Plapșa, *op. cit.*, p. 143.

[12] Viorel Gheorghiță, *op. cit.*, p. 162.

[13] Gheorghe Dumitrescu, „Camera 4 Spital – Pitești", în *Memoria*, nr. 3/1991, pp. 22-27.

[14] Dumitru Bordeianu, *op. cit.* (ed. 1995), p. 95.

[15] Octavian Voinea, *Masacrarea studenților români în închisorile de la Pitești, Gherla și Aiud,* mărturii redactate de Gheorghe Andreica, București, Editura Majadahonda, 1996, p. 74.

[16] Viorel Gheorghiță, *op. cit.*, p. 159.

[17] Virgil Ierunca, *Fenomenul Pitești,* București, Editura Humanitas, 1990, p. 18; *cf.* și Mircea Stănescu, „Reeducarea totală. Fenomenul Pitești", în *Revista de Cercetări Sociale*, II, nr. 2/1995, pp. 51-59.

[18] Banu Rădulescu, „Preambul la «Dosarul Pitești»", în *Memoria*, nr. 1/1990, pp. 18-27; nr. 2/1991, pp. 16-24.

[19] Lucian Plapșa, *op. cit.*, p. 182.

[20] Viorel Gheorghiță, *op. cit.*, p. 103.

[21] Ioan Ianolide, *op. cit.*, p. 97.

[22] Vezi Eugen Magirescu, „Moara dracilor", în *Memoria*, nr. 13/1994, p. 39.

[23] Viorel Gheorghiță, *op. cit.*, p. 165.

ce animal din gospodărie. Perversiuni, violuri, orgii... Despre ce curățenie sufletească mai poate fi vorba?" **(23)**.

Pierderea credinței în Dumnezeu nu era întâmplătoare. Ea avea drept principal scop abrutizarea celui reeducat, dezumanizarea sa, anularea oricăror repere moral-spirituale. Reeducații deveneau astfel niște roboți care făceau mecanic ce li se cerea, fără să gândească. Relevând toate acestea, Octavian Voinea, supus și el acestui proces diabolic, profund inuman, consemna următoarele: „Acolo, la Pitești, Dumnezeu și-a retras harul Său gradual. Tânărul a fost lăsat să reziste numai cu propriile puteri, după zestrea sufletească pe care o acumulase până atunci. Aceasta s-a dovedit însă insuficientă. După ce edificiul credinței în Dumnezeu era destrămat, individul devenea satanizat [...]. Cât de sublim e regimul comunist care ne-a trimis pe acest profet, pe domnul Țurcanu, ca să ne lumineze și să ne scoată din întuneric! Dacă el nu ne-ar fi torturat, n-ar fi putut scoate putregaiul din mine și aș fi rămas pentru totdeauna în mocirlă și întuneric. Victima, cu creierul spălat, crede de datoria sa, în mod sincer, să ducă mai departe, prin teroare, această lumină [...]. Tânărul satanizat devenea o mașină cu un motor cu explozie care funcționează de la sine, după ce l-au pornit, până la epuizarea combustibilului sau ivirea vreunei defecțiuni" **(24)**. [...]

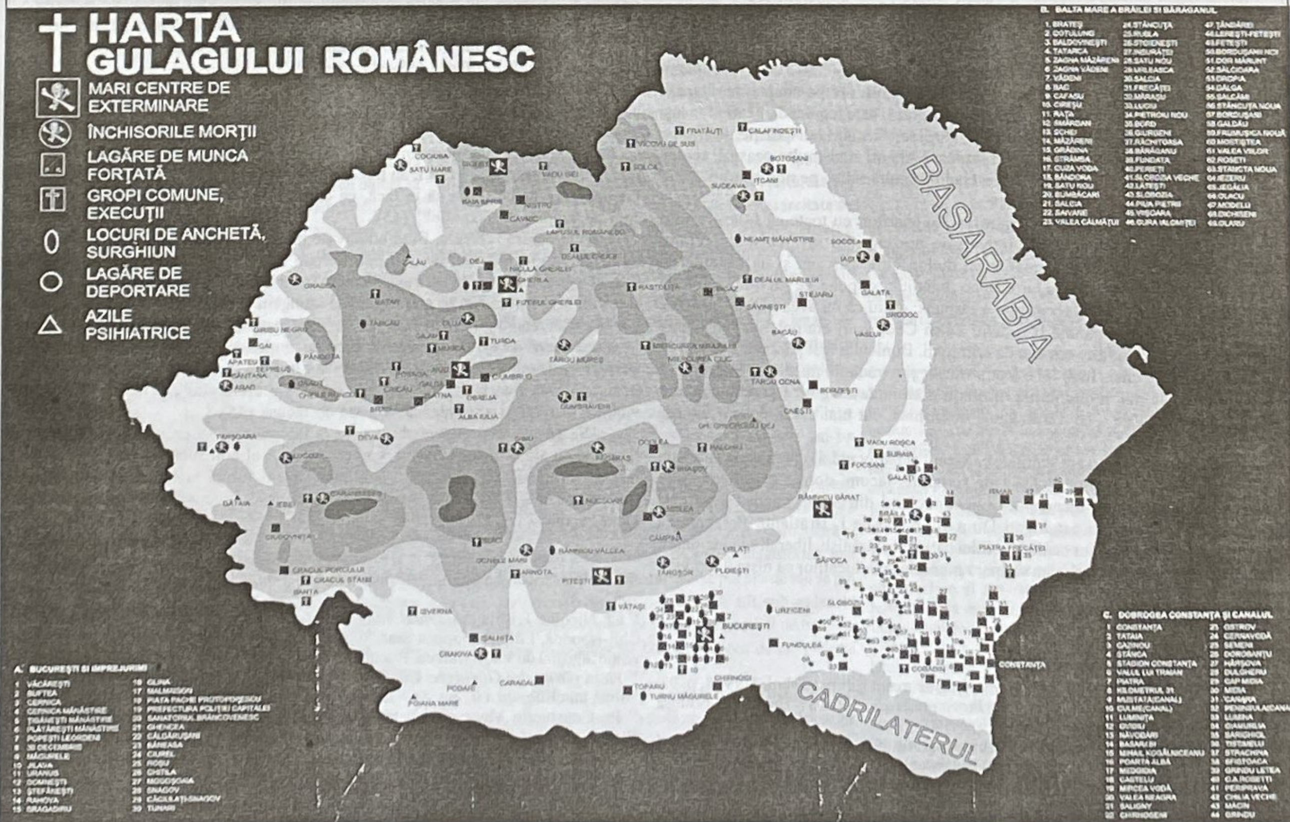
Eugen Țurcanu a marșat pe educația ateistă, care era dusă până la extrem și avea menirea să înlăture și ultimul reazem pe care îl aveau cei mai mulți deținuți: credința în Dumnezeu. Majoritatea studenților piteșteni erau creștini practicanți, iar prin măsurile luate de Țurcanu se vedeau nevoiți să-și renege credința, hulind împărtășania și rostind cântece religioase în care erau introduse cuvinte obscene. Ateismul său era însoțit întotdeauna de desconsiderarea și batjocorirea celor care își păstraseră cu enorme sacrificii credința strămoșească. În multe discursuri rostite în fața deținuților, el realiza o supradimensionare a propriei valori. Martor al evenimentelor, fostul deținut politic Gheorghe Andreica înfățișează în mărturiile sale concepțiile sataniste ale lui Eugen Țurcanu: „Dacă Hristos ar fi trecut prin mâinile acestea, nu mai ajungea nici El pe cruce. N-ar fi înviat. N-ar fi fost creștinism, această mare minciună, și toată lumea ar fi trăit în liniște! Eu sunt adevărata Evanghelie! Eu o scriu acum. Am pe ce o scrie: pe stârvurile voastre. Ce scriu e un lucru adevărat, nu basme de adormit copiii" **(25)**. [...]

Blasfemia era un lucru obișnuit pentru Eugen Țurcanu și îi producea o mare satisfacție. Ea se manifesta printr-o totală lipsă de respect și considerație față de credincioși, luați în derădere. Ioan Ianolide relata în amintirile sale atitudinea total inumană, deplasată, batjocoritoare a temutului torționar față de colegul său de pat: „Țurcanu îl bătuse zi și noapte. Îi spuse: «Ca pe Hristoșii mă-tii, măi banditule, am să te răstignesc, dar tu nu ești Dumnezeu, ca ăla, ca să învieze, învia-l-ar mama dracului de mincinos, ca de la el se trag toate ororile săvârșite de legionari, *din spirit de sacrificiu* ca el, nu? [...] Hristos a fost un șarlatan care a înșelat lumea și numai atât, bă. Va trebui să-ți răstignești tu singur prietenii ca să le scoți pe Hristos din capetele alea verzi. S-a terminat cu *jertfa*! Aici vă facem oameni, bă, oameni, nu banditi, nu mistici!»". Același Ioan Ianolide mărturisește în continuare că Ion i-ar fi declarat că a fost nevoit să facă multe compromisuri cu torționarii: „Am batjocorit crezul neamului românesc, mi-am făcut de râs părinții, l-am împroșcat cu noroi pe fratele meu, iar despre mine însumi nu am găsit cuvintele cele mai oribile și odioase pentru a mă înjosi. Numai așa le intrai în voie". Același coleg Ion îl avertiza pe Ianolide că a fost trimis de Eugen Țurcanu să-și spioneze colegii. Îi spunea, de asemenea, că „vor să vă zdrobească. Nu vor să vă ucidă, ci să vă facă să-L batjocoriți pe Hristos, în Care credeți" **(26)**.

Blasfemia lui Țurcanu nu se oprea, din păcate, aici. Ea se manifesta cu multă acuitate în preajma și în timpul marilor sărbători religioase. O asemenea acțiune monstruoasă a avut loc în preajma Sărbătorilor Pascale din 1950, chiar în Săptămâna Mare. Deținuții au fost obligați, grație imaginației bolnave a lui Eugen Țurcanu, să se cuminece cu fecale și să mimeze orgii sexuale blasfemiatoare **(27)**. Martor al incredibilelor momente, fostul deținut politic Ioan Muntean pretinde în memoriile sale că Viorel Gheorghiță, fost teolog, a primit rolul lui Iisus Hristos: „Ca într-o liturghie neagră, i-au atârnat de gât niște organe genitale confecționate din săpun la camera 4 Spital. A fost suit pe hârdăul cu dejecții și ținut acolo aproape întreaga zi, iar în jurul lui au fost siliți să țopăie, pe o melodie de conga, dar cu cuvinte de blasfemie, cei doisprezece apostoli [...]. Gheorghiță avea un chip atât de descompus încât nu cred să fi îndurat vreodată o suferință fizică și o durere interioară mai mare" **(28)**. Această scenă oribilă este confirmată în amintirile sale și de Mihai Buracu, care susține că cei aflați în celulă erau obligați „să sărute un falus de săpun atârnat de gâtul unui «sacerdot». În loc de ramuri înverzite de salcie, existau bâte, spini, dar și un «Pilat», care l-a osândit pe Iisus, răstignindu-l pe hârdăul de excremente" **(29)**. Participant la această scenă incredibilă, Viorel Gheorghiță susține în însemnările sale că s-a ajuns până la imitarea momentului biblic în care Iisus este înconjurat în genunchi de cei doisprezece apostoli: „Se rostește o rugăciune în sens de blasfemie, se răspunde în cor cu vulgarități grețoase, se sărută aripa Sfântului Duh sub formă de falus modelat din săpun. Cum a fost cu putință? E o întrebare pe care atunci nimeni nu și-a pus-o [...]. Ce au simțit în clipele acelea protagoniștii? E o întrebare, zic eu, legitimă. S-au lepădat de credință? Mă îndoiesc. Cei a căror credință în trecut a fost doar convențională au avut mai mult de luptat cu greața, o senzație ce în cele din urmă se poate învinge [...]. Oricum, apostaziile acestea și blasfemiile rostite în condiții de silnicie nu au fost luate de nimeni în seamă, nici de torționari, nici de victime". Același martor ocular recunoaște mai departe că „nu am fost la înălțimea mărturiilor Bisericii creștine. Am fost slabi? Se poate. Ticăloși, însă, cu oarecari excepții, n-am fost, ori acest lucru rămâne esențial. Blasfemia era

(continuare în pag. 10)

[24] Octavian Voinea, *op. cit.*, pp. 70-71.
[25] Gheorghe Andreica, *Mărturii... Mărturii... din iadul temnițelor comuniste*, București, 2000, pp. 70-71.
[26] Ioan Ianolide, *op. cit.*, p. 264.
[27] Vezi Alin Mureșan, „Reeducarea prin tortură", în *Memoria*, nr. 4 (57), 2006, p. 24.
[28] Ioan Muntean, *op. cit.*, p. 112.
[29] Mihai Buracu, *Tăblițele de săpun de la Ițșet- ip*, Craiova, Editura M.J.M., 2003, pp. 44-45.

CRUCEA REEDUCĂRII

(urmare din pag. 9)

însoțită de obicei de murmurul concomitent al unei rugăciuni profunde: «Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul», taină neînțeleasă de victimă, nebănuită de torționari" **(30)**. Ioan Ianolide consemna în cartea sa, cu oarecare mirare, că "cineva a observat că în zilele de sărbătoare, ori în zilele de post (vineri mai ales), reeducații erau și mai îndrăciți. De fapt, nu exista nici un moment de destindere. Dacă nu erai sub tortură, atunci erai spectator la tortura altora" **(31)**.

Memorialistul descrie apoi o scenă de blasfemie realizată de Eugen Țurcanu și acoliții săi în ultimele clipe de viață ale lui Alexandru Bogdanovici: „Când Bogdanovici trăgea să moară și nimeni nu se uita la el, cineva a spus: «Iată-l că moare nebotezat. Hai deci să-l botezăm!». În hohote de iad, l-au luat de picioare și l-au vârât cu capul în tineta cu fecale, din care a înghițit pentru a nu se îneca. Acest mod de «botez» a devenit apoi frecvent. Când Bogdanovici era muribund, un alt «binevoitor» zis: «Iată că moare fără a fi fost împărtășit!». Și au luat fecale și i le-au băgat cu de-a sila pe gât". Același martor ocular susține că, totuși, pe patul de moarte, Alexandru Bogdanovici a regretat cele întâmplate, cerându-și iertare de la colegii de celulă: „Vă rog să mă iertați! Am greșit! Nu am crezut că se poate ajunge aici. Nu este permis să cochetezi cu Satana. Mor ca un nemernic. Nimeni, niciodată, să nu accepte nici cel mai mic compromis cu Satana. Eu sunt victima greșelilor mele. Avertizez oamenii să nu facă ce am făcut eu!" **(32)**.

Poate fi acesta un semn al pocăinței dincolo de ceasul al doisprezecelea la unui om care și-a dat seama prea târziu de grava greșeală comisă când s-a apucat de reeducare. Este adevărat că unii torționari au trăit o adevărată dramă, fiind nevoiți să-l urmeze pe călăul Țurcanu pentru a scăpa de bătăi și torturi. Alții au fost alături de el din proprie inițiativă, întreținând împreună o atmosferă de teroare. Potrivit lui Virgil Ierunca, „imaginația sa delirantă se dezlănțuia mai ales când avea de a face cu studenții care credeau în Dumnezeu și se străduiau din răsputeri să nu-L renege. Astfel, unii erau «botezați» în fiecare dimineață, scufundați cu capul în hârdăul cu urină și materii fecale, în timp ce ceilalți din jur psalmodiau formula botezului" **(33)**.

Într-adevăr, Țurcanu s-a dovedit un ateu înfocat. Greu de spus dacă era sincer, deoarece a trecut, practic, de la o extremă la alta. El a fost de acord cu ținerea în celulă a unor conferințe despre materialismul științific. Gheorghe Bâgu a vorbit în fața colegilor despre ireversibilitatea mutațiilor în evoluția materiei, arătând că anumite adaptări ale organismului la mediul înconjurător nu se schimbă în timp, chiar dacă condițiile materiale suferă alte transformări importante **(34)**. O altă conferință a rostit, potrivit lui Gheorghe Boldur-Lățescu, un tânăr geolog, al cărui nume memorialistul l-a uitat. El a realizat, practic, un adevărat curs: „Spre stupoarea noastră, Țurcanu nu l-a întrerupt, n-a încercat să-i bagatelizeze expunerea, iar la sfârșit a spus doar atât: «Nu ești prost, mă banditule!». Geologul a fost lăsat în pace și nu-mi amintesc să-l mai fi bătut vreodată" **(35)**.

Eugen Țurcanu se pare că avea uneori manifestări bizare, neînțelese de cei din jur. El era creierul întregii acțiuni, dar trecea des de la furie la batjocură, blasfemie. Cunoscutul scriitor disident Paul Goma preciza într-o carte-document, intitulată *Patimile după Pitești*, că „mai mult de patru ore pe noapte nu doarme, restul timpului îl dedică demascărilor, explică, urlă, bate, comandă bătăi el însuși la 4 Spital, iese din celulă când are chef, gardienii îi stau la dispoziție, la fiecare dorință a lui zic: «Să trăiți!» [...], absentează alteori mai multe ceasuri, revine gâfâind, cu ochii arși, cu gura uscată, a cheltuit multă salivă pe noii bandiți" **(36)**. [...]

Eugen Țurcanu era pornit împotriva legionarilor, cu toate că fusese alături de ei. Probabil că îi considera vinovați de prezența lui în închisoare. Viorel Gheorghiță a surprins în însemnările un dialog între Țurcanu și un candidat la reeducare. Vestitul torționar l-a întrebat pe „bandit": „«Spune, ce știi despre familia Codreanu?». Candidatul la reeducare a răspuns: «Știu că nu avea nici un strop de sânge românesc, că după tată [Corneliu Zelea Codreanu] era polonez, iar mama nemțoaică, această familie era una de criminali. Bunicul a fost pădurar și a ucis cu toporul nu știu pe cine. Tatăl lui a fost profesor și a trădat în nu știu ce împrejurări țara»" **(37)**. Cele mai multe dintre afirmații erau fantasmagorice și ambigue, dar ele aveau menirea de a crea o imagine deformată, cât mai urâtă, despre familia Codreanu.

Nici Iuliu Maniu nu era scutit de calomnii și batjocură din partea lui Țurcanu, care îl considera un afemeiat, lipsit de scrupule, lacom, dornic de putere. Iuliu Maniu se afla pe atunci încarcerat la penitenciarul din Sighet, unde își va găsi sfârșitul. Tot astfel erau catalogați Dinu și Gheorghe I. Brătianu. Prezentarea deformată a imaginilor unor oameni politici naționali, țărăniști, liberali sau legionari, nu era întâmplătoare. Ei trebuiau să apară în mintea reeducaților ca niște depravați, dornici de îmbogățire rapidă pe seama poporului. Nu erau scutiți de invective și calomnii nici preoții, care, potrivit lui Dumitru Bacu, „trebuiau să fie descriși ca bețivi, afemeiați, cartofori, hoți, avari, mincinoși, vânduți claselor exploatatoare sau fostei Siguranțe" **(38)**. În felul acesta se urmărea discreditarea Bisericii Ortodoxe, îndepărtarea oamenilor simpli de lăcașurile de cult, unde, chipurile, se întâmplu adesea asemenea grozăvii. Propaganda comunistă trebuia să formeze un om nou, debarasat de așa-zisele concepții burgheze, retrograde, mistice.

Lovitura principală trebuia dată Mișcării Legionare și „partidelor istorice", întrucât în închisori și în afara acestora existau destul de mulți adepți. S-a creat astfel „fenomenul Pitești". Comentând acest „fenomen" greu de explicat, părintele Gheorghe Calciu-Dumitreasa scria peste ani: „Acolo a fost ceva care depășește puterea umană de înțelegere, pentru că a fost războiul a două tabere supraumane, acolo a fost spațiul în care, privit din afară, războiul a fost câștigat de Satana, pentru că psihologii și esteții confundă aparențele cu realitatea duhului și ignoră faptul că această lume este un răstimp uman pentru mântuire" **(39)**. [...]

Studentul Valeriu Gafencu a scăpat de reeducare, deoarece era grav bolnav de cancer la plămâni. El sosise de la închisoarea din Aiud. Traian Popescu, care l-a cunoscut în acei ani tulburi, îl descrie astfel: „Înalt, puțin adus de spate, căci povara anilor petrecuți în închisoare își pusese amprenta, purta pe cap o căciuliță croșetată, care semăna cu o armură medievală [...]. Figură ascetică, de mucenic bizantin, dar având o față luminoasă, surâzătoare [...]. Am văzut cum la acest om, pe măsură ce puterile fizice îl părăseau, cele spirituale deveneau tot mai puternice" **(40)**. Valeriu Gafencu devenise foarte apreciat și respectat, chiar de oamenii care nu îl cunoșteau. Părintele Gheorghe Calciu, care doar a auzit de el, are numai cuvinte de laudă: „Dar absolut toată lumea îl socotea un sfânt. Adică cei vechi îl socoteau sfânt și de la ei am primit mesajul sfințeniei lui" **(41)**. Totuși boala avansa. Ioan Ianolide mărturisește în amintirile sale că în toamna anului 1949 Valeriu Gafencu a avut o primă și puternică hemoptizie cauzată de T.B.C.-ul pulmonar: „A căzut la pat [...]. A fost dus la spitalul din oraș și închis singur într-o cămăruță păzită de temniceri [...]. După oprirea hemoptiziilor, Valeriu Gafencu a fost readus la penitenciar, iar în decembrie 1949 avea să fie expediat împreună cu alți T.B.C.-iști la spitalul penitenciar Văcărești și apoi la Târgu Ocna. Astfel a scăpat de înfricoșătoarea orgie ce avea să se abată asupra studenților din Pitești, «iadul reeducării», unde el era cap de listă, mare «bandit», «mistic, retrograd», dușman de moarte al comunismului și în plus acuzat de puternica înrâurire pe care o exercita asupra celorlalți deținuți. Urma să intre printre primii în «tura» reeducării. Dar Dumnezeu hotărâse altfel" **(42)**. A sfârșit în penitenciarul sanatoriu de la Târgu Ocna (18 februarie 1952). [...]

În rândurile celor reeducați exista și teama justificată de a nu fi expediați din nou în iadul piteștean. Constantin Voicescu își amintește peste ani că teama de a reveni la închisoarea din Pitești îi chinuia: „Dacă mă întorc la Pitești? – ne întrebam speriați. [...] Dacă mă întorceam la Pitești, Dumnezeu știe cum ieșeam! De aceea nici nu îndrăznești să-i judeci; au trecut oamenii prin niște greutăți de neimaginat. De neînțeles ce au putut să le facă, ce chinuri au putut să îndure unii. Mă mir cum au scăpat, o, Doamne!" **(43)**.

Aflat pentru refacere, fiind bolnav de plămâni, în penitenciarul sanatoriului de la Târgu Ocna, fostul deținut politic Ioan Ianolide recunoaște în însemnările sale că „groaza reeducării era așa de mare încât noi toți hotărâsem, în caz că vom fi retrimiși la Pitești, să nu mai riscăm să ajungem acolo, ci să provocăm, de va fi posibil, un scandal public în care să fim împușcați, ori dacă vom ajunge totuși, să ne sinucidem" **(44)**. Disperarea îi face de multe ori pe oameni să recurgă la gesturi extreme pentru a scăpa dintr-o situație fără ieșire. Eugen Țurcanu dezumanizase tinerii în procesul de „spălare a creierului", îi transformase din victime în călăi și era mândru de ceea ce făcuse **(45)**. [...]

Din păcate, procesul reeducării de la Pitești, care își propunea, chipurile, să formeze cu ajutorul forței omul nou, constructor al noii societăți socialiste, nu s-a oprit în orașul piteștean. El a continuat, într-o formă mai mult sau mai puțin intensă, și la alte închisori din gulagul românesc, precum Gherla, Aiud, Târgu Ocna, Canal...

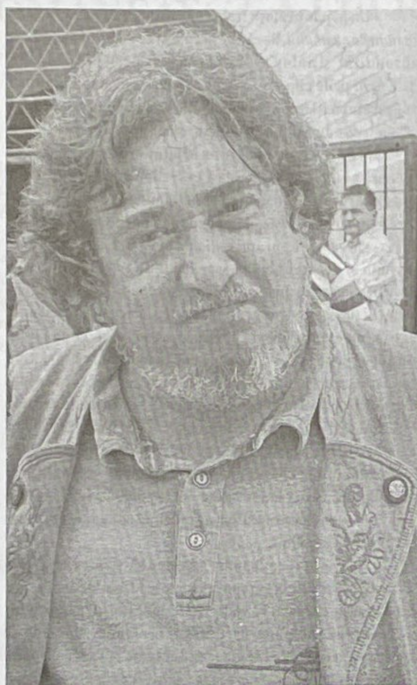
Constantin I. Stan

---

[30] Viorel Gheorghiță, *op. cit.*, p. 165.
[31] Ioan Ianolide, *op. cit.*, p. 93.
[32] *Ibidem*, pp. 93-95.
[33] Virgil Ierunca, *op. cit.*, p. 38.
[34] Gheorghe Bâgu, *Mărturisiri din întuneric*, București, Editura Tehnică, 1993, p. 93.
[35] Gheorghe Boldur-Lățescu, *Memorii. Patru generații, amintiri*, București, Editura Universal Dalsi, 2008, pp. 143-144.
[36] Paul Goma, *Patimile după Pitești*, București, Editura Cartea Românească, 1990, p. 129.
[37] Viorel Gheorghiță, *op. cit.*, pp. 163-164.
[38] Dumitru Bacu, *op. cit.*, p. 97.
[39] Părintele Gheorghe Calciu, *Mărturisitorul prigonit*, Piatra Neamț, Editura Crigarux, 2007, p. 87.
[40] *Cf.* Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu – Sfântul închisorii din România*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2003, p. 150; vezi și *Mărturisesc...robul 1036*, ediție îngrijită de Virgil Maxim, București, Editura Scara, 1998, p. 183.
[41] *Viața părintelui Gheorghe Calciu...*, ed. cit., p. 43.
[42] Ioan Ianolide, *op. cit.*, pp. 81-82.
[43] Pr. Constantin Voicescu, „Patrahirul ascuns", în suplimentul *Aldine* al ziarului *România Liberă* din 26 aprilie 1997, p. 2; vezi și revista *Scara*, IV/1999, pp. 49-50.
[44] Ioan Ianolide, *op. cit.*, p. 126.
[45] Ruxandra Cesereanu, „Originile și avatarurile spălării creierului și ale reeducării", în *Analele Sighet*, IX/2001, pp. 307-315.

Răzvan Codrescu: CREZUL MEU NAȚIONAL (II)

Faptul că în micul meu volum *În jurul lui Eminescu* (Ed. Christiana, Buc., 2009) este inclus, în *Addenda* (pp. 109-111), și textul intitulat "Recurs la «cadavrul din debara»" (publicat inițial chiar în *Puncte cardinale*), în care încercam să arăt că, pe lîngă atîtea reproșuri legitime care i se vor fi făcut de-a lungul vremii d-lui H.-R. Patapievici, se numără și măcar unul cu totul nelegitim (referitor la poziția sa față de Eminescu), le-a produs unora nedumerire și/sau amărăciune, ba chiar impresia că eu m-aș fi "patapievicizat". Printre aceștia se numără și monahul de aleasă osîrdnicie căruia i-am adresat nu demult scrisoarea de mai jos (și al cărui nume îmi rezerv discreția de a nu-l divulga). Lămuririle din ea pot fi de folos și altora, așa că m-am decis s-o reproduc și aici.

O EPISTOLĂ LĂMURITOARE

(Urmare din numărul trecut)

Mai întîi se cade arătat că naționalismul genuin n-are nimic de-a face cu șovinismul sau cu vreo altă formă de izolare ori agresivitate etnică. Tot așa cum personalismul, la nivelul individual, nu-i o formă de însingurare sau de negare a celorlalți. Orice persoană este chemată să se dezvolte cît mai mult pe linia propriei personalități, aceasta constituind singura modalitate optimă de contribuție creatoare la organismul social. Tot așa, orice neam este chemat să se dezvolte cît mai mult pe linia tradiției proprii, spre a aduce sporul său specific umanității înseși, care nu este altceva decît *unitatea în diversitate* a tuturor comunităților umane, finalitatea lor armonică (integratoare, dar nu nivelatoare). E un adevăr banal că, bunăoară în ordinea valorilor spirituale, cu cît ești mai specific, cu atît ești mai interesant și mai universal. Căci fiecare este chemat *să atingă universalitatea în propria lui specificitate*. Universalul este ideal, specificul este concret. Or, idealul trebuie întrupat în concret, pe care-l catalizează și prin care se valorifică funcțional. Universalul viu, "întrupat", nu este nicidecum totalizare amorfă, ci vastă simfonie de note specifice. Cei ce umblă să ne ispitească în numele unui universalism abstract și impersonal sînt deopotrivă in-amicii "neamurilor" și ai "omenirii"; și, implicit, ai lui Dumnezeu, Care a rînduit ca neamurile *să existe prin fire și să coexiste prin iubire*, pînă ce se vor înfățișa, cu zestrea lor istorică, la marea Lui judecată.

Adevăratul naționalism înseamnă, așadar, păzirea și afirmarea creatoare a ființei și geniului național al unui ne-am, dar și efort conștient de armonizare cu celelalte neamuri, în concertul universal al omenirii.

Naționalismul aces-ta nu are doar baze materiale (biologice, istorice, politice), ci și baze moral-spirituale, metafizice și chiar mistice. De aceea, cea mai pură formă de naționalism este *naționalismul creștin*, ca unul care stă sub marele imperativ al *Iubirii*: iubire față de Dumnezeu, iubire față de propriul neam, iubire față de orice om ca făptură a lui Dumnezeu. Altfel spus, iubire *lucidă* (în sensul mistic al cuvîntului) față de ordinea firească a Creației, în care *neamurile/națiile, lăsate ca atare de Dumnezeu, sînt forme de existență metafizic legitime și istoricește necesare*.

Orice atitudine – politică sau de altă natură – care contravine temeiului dumnezeiesc al iubirii cuminecătoare este o formă de patologie istorică. Șovinismul (rasismul, xenofobia), tocmai pentru că se întemeiază nu atît pe iubirea de propriul neam, cît pe ura față de alte neamuri, nu este decît o formă de pseudo-naționalism, ce trebuie repudiată tocmai în numele naționalismului adevărat. A amesteca însă tendențios lucrurile, cultivînd deliberat confuzia dintre naționalism și șovinism, denotă o lipsă de probitate vecină cu infamia. Din păcate, propaganda antinațională a reușit să inoculeze adînc această confuzie în conștiința opiniei publice mondiale, transformînd naționalismul în "sperietoarea" de serviciu a lumii contemporane. Creștinește vorbind, demersul onest ar fi acela de a veghea ca lucrurile să nu degenereze, prin manipulare interesată, nici în pseudonaționalismul șovin, nici în pseudo-universalismul antinațional, care nu sînt decît două fundături simetrice ale vieții istorice.

În al doilea rînd, se cuvine reamintit că **fundamentul uman al naționalismului autentic nu este poporul, ci *neamul*.** Actualizez aici o distincție curentă în discursul interbelic de dreapta. **Dincolo de imanența *poporului*, există o transcendență a *neamului*, conexată la Dumnezeu. Cînd spun "popor", înțeleg o ipostază actualizată a neamului, uneori fastă, alteori nefastă, în funcție de virtuțile sau păcatele liber exercitate de fiecare trăitor curent. Iar cînd spun "neam", înțeleg comunitatea, deopotrivă istorică și transistorică, a tuturor generațiilor trecute, prezente și viitoare subsumate ontologic aceluiași "model" identitar de origine divină, avînd o dinamică structurală complexă, a cărei evaluare definitivă e legată de misterul eschatologic, în raport tainic cu fiecare destin personal.** Chiar în stare degenerată, "chipul" neamului continuă să subziste în fiecare dintre noi, așa cum, creștinește vorbind, la nivelul ontologic al condiției panumane, păcatul n-a desființat din noi "chipul lui Dumnezeu", ci numai l-a stricat sau l-a obscurizat. Omul și-a "ieșit" din fire, pe toate registrele existenței sale, dar Dumnezeu îi lasă posibilitatea și-i adresează chemarea de a-și "veni"/reintra în firea lui, *mîntuirea* reprezentînd o provocare complexă, deopotrivă particulară și generală, personală și comunitară, istorică și metaistorică. Înși și neamuri (realități ontologic solidare) se pot pierde sau se pot cîștiga, căzînd toate sub "judecată": nu atît sub judecata omenească a istoriei (care este parțială și poate fi nedreaptă), cît sub Marea Judecată a lui Dumnezeu, cea de la "plinirea vremii".

Raportul dintre *popor* și *neam* nu trebuie în nici un caz înțeles simplist, ca unul dintre o realitate fizică, supusă devenirii, și alta metafizică, substrasă devenirii. În fond, este vorba de una și aceeași realitate, dar în două ipostaze complementare: una care "se arată" *în* veac, alta care "se ascunde" *dincolo* de veac; sau, altfel spus, de o prelungire a fizicului în metafizic, printr-o dinamică tainică și perpetuă, de ordin cumulativ. **Tot ce pățește un "popor" (ipostaza *sincronică* a realității etnice) se înregistrează în contul "neamului" respectiv (ipostaza *diacronică* a aceleiași realități). În felul acesta, putem spune, fără nici o ezitare, că "neamul" se actualizează și devine *prin* "popor". Această dinamică ni se înfățișează complexă și imprevizibilă, ca una ce angajează tot șirul generațiilor istorice ale unui organism comunitar.** De aceea, cum am arătat în polemica mai veche cu d-l Patapievici), se poate spune că **nu există neamuri o dată pentru totdeauna rele, nici neamuri o dată pentru totdeauna bune. Ca orice realitate care cade (și) sub incidența istoriei, neamurile nu sînt entități perfecte, pentru că omul însuși nu (mai) este o ființă perfectă. Via-ța națională se colorează și ea, la toate nivelurile, de virtuțile sau de viciile umanului, iar neamul, ca ansamblu organic, se resimte, clipă de clipă, de starea fiecărui mădular [6].** Așa cum insul u-man nu poate fi judecat definitiv după o singură împrejurare a vieții sale, ci o dreaptă judecată se cade să ia în seamă ansamblul acestei vieți, tot așa neamurile se cade să fie judecate în ansamblul existenței lor istorice (tocmai de aceea precizam mai sus că adevărata lor judecată aparține lui Dumnezeu și că nu se poate face decît la sfîrșitul istoriei).

Conform învățăturii creștine, există o certă solidaritate schatologică între ins și comunitatea căreia îi aparține. Învățăturii deja citate a Sf. Apostol Pavel, privind învierea fiecăruia "în rîndul cetei sale", Sf. Ioan Teologul îi adaugă această viziune a Ierusalimului ceresc: "Și neamurile vor umbla în lumina ei [a cetății sfinte], iar împărații pămîntului vor aduce la ea mărirea lor [...] Și vor aduce în ea slava și cinstea neamurilor" (*Apocalipsa* 21, 24 și 26). Încă din vechime, evreii sugerau unitatea mistică în eternitate a insului cu spița lui, spunînd despre cel ce murea că "s-a adăugat la neamul său". Biserica se roagă în mod curent pentru cei răposați să fie pomeniți de Dumnezeu "cu tot neamul lor cel adormit". Neamul este resimțit ca un fel de "sine lărgită" a fiecăruia dintre noi, avînd nu doar subzistență *istorică*, ci și permanență *transistorică*.

Între "neam" și "popor" există un raport analog – *mutatis mutandis* – cu cel dintre "Biserica văzută" și "Biserica nevăzută". Comunitatea mistică a neamului nu se substituie nicidecum comunității mistice a Bisericii (o asemenea înțelegere ar constitui o erezie de tip filetist, de care a fost păscut uneori naționalismul romantic, ce nu s-a sfiit să vorbească chiar de o "mistică națională"), ci este internă acesteia: nu atît ca *parte* într-un întreg, cît ca *diversitate* în unitatea întregului.

În teologia Părintelui Stăniloae, pe lîngă accepțiunea de *comunitate mistică a generațiilor etnice* (la care ne vom adăuga cu toții, pînă la sfîrșitul veacurilor, cu virtuțile și cu păcatele noastre), neamul o mai are și pe aceea de *model/ proiect dumnezeiesc* etern care susține și guvernează realizarea în timp a unui destin comunitar [7]. (În acest sens,

(continuare în pag. 12)

---

[6] Părintele Stăniloae observa cu dreptate (*cf.* "Scurtă interpretare teologică a națiunii", în *Ortodoxie și românism*) că nu împotriva neamurilor e de luptat, ci împotriva păcatului care sluțește (și) neamurile: "Scoaterea neamurilor din starea păcătoasă nu se face prin anularea calităților naționale, ci prin îndreptarea naturii omenești în general. Dacă ar fi ceva păcătos însuși specificul național,, atunci nu s-ar mai putea face deosebire între buni și răi în cadrul unei națiuni, căci toți ar fi răi!". Principial, neamul *este* și nu poate să nu fie. El *devine* însă *întru* Bine sau *întru* Rău, după împrejurările istoriei. Aici, "sub vremi", lucrurile sînt neclare și amestecate (*perplexae* și *permixtae*, cu terminologia augustiniană), într-o mișcare perpetuă, fiind întotdeauna loc și de "mai rău", și de "mai bine".

[7] "Astfel, creațiunea propriu-zisă n-a constat într-o arătare a lumii în forma ei deplin dezvoltată, cu toate speciile și varietățile lucrurilor din ea. Dumnezeu a creat numai semințele lucrurilor, dar în aceste semințe se cuprind potențial toate formele ulterioare ale lor. Dezvoltarea aceasta se face printr-o colaborare a lui Dumnezeu, ca proniator, cu lumea. Ceea ce este de la început, în Dumnezeu, deplin descoperit și dezvoltat, în lume se arată pe rînd, în timp. Dezvoltarea lumii e o descoperire în timp a formelor care există etern [în *sophia* divină]. În ce privește pe

CREZUL MEU NAȚIONAL (II)

(urmare din pag. 11)

nu-i neavenit să spunem că libertatea fățturilor raționale este și o problemă de conformare sau de non-conformare la aceste cadre tainice ale ordinii divine: neamul, ca și individul, își poate împlini destinul sau și-l poate rata.)

Ținînd seama de toate aceste dimensiuni teologice, **confuzia dintre *neam* și *popor* poate duce la grave neajunsuri pentru înțelegerea corectă a naționalismului,** care riscă să devieze uneori nu doar spre o supralicitare păgînă a naționalului (cum a fost cazul rasismului german, a cărui critică ortodo-xă a întreprins-o Nichifor Crainic în "Rasă și religiune"), dar și spre un populism demagogic și conjunctural (cum este cel practicat astăzi la noi de Partidul România Mare sau de alte oficine național-comuniste, ieșite de sub pulpana vechii Securități).

În istorie există *o linie a fiecărui neam* [8], urmată și îmbogățită în măsuri variabile de șirul generațiilor etnice. Ea, această linie a neamului, constituie axa esențială a existenței naționale. Pe ea se întîlnesc, în ceea ce au mai reprezentativ, morții și viii, cei ce au fost, cei ce sînt și cei ce vor fi; la capătul ei va sta întreagă, pentru dreapta judecată a lui Dumnezeu, vrednicia sau nevrednicia istorică a fiecărui neam. **În dialectica istorică a vieții naționale, există generații care se învrednicesc mai mult și generații care se învrednicesc mai puțin. Sau, am putea spune: popoare care trăiesc mai aproape de linia neamului lor și popoare care, orbite și decăzute, se îndepărtează considerabil de la această linie. Or, degenerarea unui popor poate să meargă și pînă la frîngerea definitivă, încă de aici, a liniei istorice a unui neam; există destule exemple de neamuri care au părăsit scena istoriei prin nevrednicia uneia sau a mai multor generații succesive. Un neam se poate "stinge" atunci cînd poporul – ipostaza lui actualizată într-un anumit ceas istoric – decade atît de mult încît uită complet și se îndepărtează de linia neamului, adică de formula specifică a vredniciei și demnității lui. Cîtă vreme mai există însă în sînul unui popor măcar o minoritate ce urmează și mărturisește linia neamului, acesta se poate salva prin ea. Acea minoritate va fi *național* reprezentativă: ea va constitui "elita mesianică" a neamului respectiv, capabilă să-l îndreptățească în fața lui Dumnezeu** [9]. Căci, după vechea mărturie biblică (*Ieșirea* 18, 23-32), pentru o mînă de *drepți* Dumnezeu poate salva/ierta întreaga Cetate...

Un popor ticăloșit trebuie mustrat cu asprime, tocmai *în numele neamului*, de către "drepții" lui. Poporul nu trebuie absolutizat și iubit orbește. Dacă el periclitează, prin nedesăvîrșirile clipei, existența veșnică a neamului, atunci adevăratul naționalist are obligația morală și istorică de a-l certa, trezindu-l din nemernicie, cum făceau proorocii din vechiul Israel – și cum a făcut-o Mîntuitorul Însuși ("Neam [popor] păcătos!" – le strigă El evreilor în mijlocul și din sîngele cărora S-a întrupat ca om). Dumnezeu Însuși îi ceartă pe cei pe care-i iubește, dojana nefiind decît semn al iubirii care veghează. Adevăratul naționalist va fi, așadar, cel care, iubindu-și neamul pînă la sacrificiul de sine, va evita să-l mistifice sau să se mistifice. A vorbi necondiționat numai în termeni superlativi despre poporul tău, oricît de rătăcit ar fi acesta, nu e atitudine de adevărat naționalist, ci de jalnic demagog populist. Ca și șovinismul, populismul este o formă de denaturare a naționalismului; el apare de obicei ca apanaj al retoricii politicianiste, dispuse oricînd, pentru interesele sale imediate, să lingușească poporul, chiar în detrimentul destinului național. Este tocmai ceea ce au făcut în România ultimilor ani avortonii național-comuniști ai vechiului regim, dar și anumite tabere ce s-ar dori sincer naționaliste, fără a fi meditat însă cum se cuvine asupra temeiurilor mai adînci ale doctrinei și atitudinii lor politice.

Adevăratul naționalist nu caută să-și *în-cînte*, ci mai degrabă să-și *descînte* poporul, spre a-l lecui de bolile sau infirmitățile curente. El va fi "desfermecătorul" poporului, de pe pozițiile absolute ale Tradiției neamului. Un astfel de "desfermecător" a fost, bunăoară, **Eminescu** (azi atît de puțin sau de fals cunoscut, din păcate, în această ipostază trans-literară a personalității lui). Fără a fi o conștiință teologică sau o fire prea evlavioasă, el a înțeles, cu intuiția geniului, dar și cu răspunderea asumată a pedagogului național, că Biserica Ortodoxă este "Maica spirituală a poporului român", că formula de creștere a unei națiuni sănătoase este dată în însăși **tradiția ei, că naționalismul adevărat trebuie să se manifeste deopotrivă critic și creator,** iar românii să răspundă "misiunii" istorice pe care Dumnezeu le-a hărăzit-o: aceea de a fi "un strat de cultură la gurile Dunării".

Prin urmare, *adevăratul naționalism*, întemeindu-se pe realitatea eternă a *neamului*, călăuzit de *iubire*, dar și de *luciditate*, nu se poate confunda nici cu populismul, nici cu șovinismul. El nu-i decît valorificarea istorică firească și exemplară, străină de orice extremism degradant, a ființei și geniului național "întru" care am venit pe lume și "întru" care sîntem chemați a ne împlini, fiecare după puteri, ca în "sinele nostru lărgit" sau în "conștiința noastră mai bună".

Religia lui Hristos, deopotrivă universalistă și personalistă, poate cataliza, pe de o parte, dezvoltarea specifică și armonioasă a fiecărei persoane umane în cadrul organismului său etnic (a fiecărui "eu" în cadrul lui "noi") și, pe de altă parte, a fiecărui organism etnic în cadrul general al umanității (a fiecărui "noi unii" în cadrul lui "noi toți"). Universalul este rînduit să se întrupeze în formele particulare ale naționalului, iar naționalul este chemat să se dez-mărginească (iar nu să se anuleze!) în ecumenicitatea harică a iubirii. "Națiunile – scrie D. Stăniloae – sînt, după cuprinsul lor, eterne în Dumnezeu. Dumnezeu pe toate le vrea. În fiecare arată o nuanță din spiritualitatea Sa nesfîrșită. Le vom suprima noi, vrînd să rectificăm opera și cugetarea eternă a lui Dumnezeu? Să nu fie! Mai degrabă vom ține la existența fiecărei națiuni, protestînd cînd una vrea să oprime sau să suprime pe alta și propovăduind armonia lor, căci armonie deplină e și în lumea ideilor dumnezeiești" ("Scurtă interpretare…").

Și pentru că Andrei Pleșu pare să știe ceva ce Horia-Roman Patapievici nu știe (sau se preface a nu ști), îmi îngădui să-l mai citez o dată: "Apartenența la o națiune sau alta este un *dat providențial*, așa cum este culoarea ochilor, statura și tot ce alcătuiește identitatea noastră particulară. Ca atare, această apartenență are un sens și creează o răspundere. Nu te naști întîmplător într-o anumită națiune: există o marcă destinală în această împrejurare, există o comunitate istorică cu ceilalți, există, mai ales, formidabila comunitate de limbă care leagă, în adînc, pe toți utilizatorii ei. Și există un *rost* al fiecărei națiuni în istoria lumii care, neîmplinit, lasă vacantă o porțiune importantă a acestei istorii. Identitatea națională e un fapt de la sine înțeles, care lucrează în noi clipă de clipă. Națiunile sînt o realitate foarte puternică încă și diversitatea lor este «sarea pămîntului». [...] Problema nu este a abandona sau a eluda tema națiunilor, ci de a o pune la locul ei, fără emfaza secolului al XIX-lea, fără idolatrie, fără obsesia confruntării dușmănoase și a supremației exclusiviste. Asumarea identității naționale trebuie, cu alte cuvinte, să ia chipul unei ofensive a *creativității*..." (în *Despre îngeri*).

Se cade recuperat, în concluzie, acel naționalism care *îmbogățește* și *deschide*, cu grija de a-l separa tranșant de formele patologice ale suficienței gregare și de autoamăgirea (ca să nu zic automistificarea) cu care ne ispitește "vulgata bunului român". Altfel spus, se cade redescoperită relația intimă dintre naturalul creat și divinul necreat [10], reașezîndu-ne, cu înțelepciune și realism, pe coordonatele eterne ale lumii lui Dumnezeu. Se cade, în fine, să reînvățăm lecția adevăratei comuniuni, care înseamnă integrare organică a diversității existențiale în marea unitate dinamică a Făpturii.

Sper că am reușit să mă explic și să arăt în ce măsură mă diferențiez de d-l Patapievici, dar și de orice naționalism demagogic sau lingușitor. Iubesc sincer și încăpățînat neamul românesc, dar nu cu o iubire oarbă, ci mă simt dator, tocmai în virtutea acestei iubiri responsabile, să cert, atunci cînd mi se pare a fi cazul, poporul în numele neamului, chemînd ceea ce este trecător să se reorienteze după și spre ceea ce este veșnic. Consider dojana – frățească sau părintească – o expresie uneori necesară a iubirii și a grijii față de neam. Nu fac, în această privință, decît să urmez – după puterile mele modeste – pilda lui Hristos, la nivelul de sus, și pilda lui Eminescu, la nivelul de jos. Nimeni n-a iubit lumea mai mult decît Hristos și nimeni n-a certat-o mai mult decît El. Nimeni n-a iubit lumea românească mai mult decît Eminescu și nimeni n-a certat-o mai mult decît el. Iar marea mea grijă nu e aceea că aș fi prea aspru dojenitor, ci aceea că nu sînt suficient de vrednic ca dojana mea, mai blîndă sau mai aspră (după împrejurări), să aibă suficientă greutate într-o lume cu tot mai multe urechi închise și tot mai resemnată în decăderea ei. De aceea rămîn cu încredințarea că, fără să o excludă, mai presus de dojană rămîne ***rugăciunea****. Dar despre aceasta frățiile voastre știu și pot mult mai mult decît mine și de aceea n-aș putea încheia altfel această epistolă dureroasă ca o rană decît cerșindu-vă smerit să vă rugați neîncetat pentru neamul nostru greu încercat, dar și pentru mine, nevrednicul și păcătosul, care n-am decît rugăciune mică și lumească.*

Cu toată dragostea frățească
și buna nădejde întru Hristos,
Răzvan CODRESCU

om în special, Dumnezeu a creat la început pe Adam și Eva. Dar în ei se cuprindeau potențial toate națiunile [neamurile]. Acestea sînt descoperiri în timp ale chipurilor care există etern în Dumnezeu. La baza fiecărui tip național acționează un model dumnezeiesc etern..." (*ibidem*). Oricum le-ar numi – rațiuni/*logoi*, idei-voință, modele-forță, esențe, substanțe etc. – și oricum le-ar concepe, creștinismul se întemeiază, pretutindeni și totdeauna, pe certitudinea unor "idei" divine eterne, ce constituie – fie că le place, fie că nu "antiesențialiștilor" – temeiurile și ordinea metafizică a Creației. *Nu poți fi creștin dacă nu accepți, în însuși spiritul Revelației, o formă de esențialism.* Toată tradiția creștină, atît cea răsăriteană, cît și cea apuseană, mărturisește *esențialismul* ca pe o consecință a *creaționismului*. Este însă o deosebire fundamentală (pe care probabil că Vl. Lossky a formulat-o cel mai limpede, bunăoară în *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*, mai ales capitolele IV și V, sau în *Introducere în teologia ortodoxă*, mai ales cap. II): Apusul, pe urmele lui Augustin, perpetuează, inclusiv prin Toma de Aquino, un esențialism static de origine platoniciană (este esențialismul sau substanțialismul prost, pe care-l cunoaște și e supărat un Patapievici, și care confundă ființa neschimbătoare a lui Dumnezeu cu ființa schimbătoare a lumii, înghețînd dinamismul creației divine); Răsăritul, depășind de devreme atît idealismul platonismului antic, cît și formele de neoplatonism creștinat ale origenismului sau augustinismului, a promovat – prin Maxim Mărturisitorul, Dionisie Pseudo-Areopagitul, Ioan Damaschin etc. – un esențialism dinamic sau energetic, consolidat definitiv prin marea sinteză palamită: este esențialismul ce distinge între "ființa" și "lucrarea" lui Dumnezeu, rațiunile lucrurilor ținînd de sfera "energiilor necreate", a "dumnezeirii de jos" despre care vorbea Sf. Grigorie Palama, prin care făptura se împărtășește haric și progresiv – liberă de orice fixism fatalist – din slava atotcuprinzătoare și atotțiitoare a Creatorului ei, chemată fiind la în-dumnezeire (*theosis*). D. Stăniloae insistă și mai tîrziu (în *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I) pe acest caracter ortodox, "maleabil" sau "flexibil", al raportului dintre rațiunile eterne și "rațiunile plasticizate".

[8] Sintagma "linia neamului" se întîlnește, cu o accepție asemănătoare, și la Corneliu Codreanu (în *Pentru legionari*).

[9] Problema *elitei* este fundamentală, în pofida discreditărilor ei actuale. Întreaga istorie se întemeiază pe un "paradox" pe care Marx n-a reușit să-l înlăture prin decret ideologic: calitativ, *majoritățile* n-au fost niciodată reprezentative. Ele se manifestă cantitativ: "umplu" o formă istorică sau alta, dar nu pot da ele însele formă istoriei. Bună sau rea, istoria o fac *elitele* (sau falsele elite) – deci *minoritățile* calitative (sau care se pretind ca atare) – din sînul unei comunități. De cînd lumea, cei puțini au decis pentru cei mulți. La noi și aiurea, comunismul (ca și neocomunismul succesiv) s-a întemeiat pe *lichidarea sau marginalizarea elitelor autentice*, decapitînd calitativ națiunea. El a instaurat *puterea discreționară a falselor elite*, sub camuflajul pur demagogic al "voinței proletariatului/poporului". Noi avem trebuință astăzi, înainte de toate, să ne crească la loc capetele retezate de comuniști. Nu este vorba aici, se înțelege, doar de așa-numitele elite profesionale, nici de cele economice, cît de o adevărată *elită națională*, definită în primul rînd *moral*, care să redibuiască "linia neamului" și să ne readucă "în fire". O astfel de elită nu se poate constitui decît în duhul Ortodoxiei, care reprezintă axa spirituală a dăinuirii românești. Cum au dovedit-o anii din urmă, orice "elită" străină de acest duh rămîne inoperantă la nivel național. În acest punct, sînt întru totul de acord cu d-l Mircea Platon, principalul teoretician al "României profunde".

[10] N. Crainic: "... naturalul și supranaturalul nu se exclud, ci se completează; Hristos n-a venit să strice natura, ci s-o desăvîrșească. Căci natura e creația lui Dumnezeu, iar creștinismul e revelația aceluiași Dumnezeu" ("Nicolae Paulescu, fundatorul naționalismului creștin", în *Ortodoxie și etnocrație*).

DIVINA COMEDIE A LUI DANTE

ÎN NOUA VERSIUNE ROMÂNEASCĂ A LUI RĂZVAN CODRESCU

PURGATORIUL

CÎNTUL XXI

În brîul al cincilea, printre zgîrciți și risipitori, Dante și Vergiliu întîlnesc umbra lui Stațiu (deși Dante, ca majoritatea contemporanilor săi, îl confundă cu retorul „tuluzan" Lucius Statius Ursolus, din vremea lui Nero, aici e vorba de poetul Publius Papinius Statius, autorul poemelor *Tebaida* și *Achileida*, ultimul neterminat, născut la Neapole și trăitor în vremea lui Domițian), care tocmai și-a împlinit ispășirea și stă să urce spre cer. Se dezleagă pricina cutremurului și a maiestuoasei cîntări (*Gloria in excelsis*) din cîntul anterior, pricină care este chiar eliberarea sufletului lui Stațiu. Acesta, fără să știe că-l are în fața sa, aduce un emoționant elogiu lui Vergiliu și *Eneidei* sale, iar în final, lămurit de Dante, face plecăciune dinaintea Marelui Mantovan, pe care-l socoate maestrul său într-ale poeziei și căruia mărturisește că ar fi rîvnit să-i fi fost contemporan.

1 *Fireasca sete potolită doar*
cu apa cea pe care altădată
samariteanca o ceru în dar
4 *mă îmboldea pe calea încurcată,*
pe urma călăuzei date mie
și-adînc mișcat de cei munciți drept plată.
7 *Și iată că, precum la Luca scrie*
că Domnul, din mormînt abia sculat,
la doi drumeți ținu tovărășie,
10 *o umbră s-a ivit și ne-a urmat,*
cît noi păzeam să nu călcăm pe cei
de jos; și seama, cînd grăi, i-am luat:
13 *„Vă deie Domnul pace, frații mei".*
Degrabă-ntorși, Virgil răspunse cu n
semn pe măsura cuvinței ei.
16 *Apoi grăi: „În sfatul cel mai bun*
te-așeze-n pace dreapta Judecată
ce mie-mi dete veșnicul surghiun".
19 *„Cum?!", zise, pe cînd noi zoream deodată,*
„De sînteți umbre ce-s de cer nedemne,
au cine-i cel ce calea-n sus v-arată?".
22 *Iar domnul meu: „Dacă te uiți ce semne*
acesta poartă și-s de înger puse,
vezi că-i menit cu drepții să se-ndemne.
25 *Dar fiindcă cea ce zi și noapte nu se*
oprește-n torsul ei nu-i isprăvise
fuiorul ce de Cloto dat îi fuse,
28 *cînd duhul lui, ce geamăn ni-i, primise*
har de-a urca, el nu putea prin sine,
ne-avînd, ca noi, vederile deschise.
31 *Atunci fui scos de unde iadu-și ține*
mai larg deschisă gura, să-i dau sfat,
și sfat i-oi da cît rost va fi de mine.
34 *Dar zi-mi, de știi, de ce s-a scuturat*
mai adineaori muntele-așa tare
și toți, din poale-n creștet, au strigat?".
37 *A nimerit cu-asemeni întrebare*
dorința mea ca prin urechi de ac,
speranța dîndu-i setei alinare.
40 *Acela începu: „Ceea ce fac*
cei de pe munte nu-i fără-nvoire,
nici lucru nou, ci datină din veac.
43 *Nu-i loc pe-aci de-a vremii răzvrătire:*
doar ce-i din cer sau după cer se cere
e pricină a tot, nu oarba fire.
46 *De ploi, zăpezi sau grindini nu-i cădere,*
nici brumele, nici roua mai în sus
de scara cu trei trepte n-au putere,
49 *nici nouri, deși sau rari, pe-aicea nu-s,*
nici fulgere, nici Taumantida care
în lume-i schimbătoare de nespus:
52 *uscatul abur nicidecum n-apare*
dincoa' de zisul prag pe care-și ține
vicarul lui Sîn Petru a lui picioare.
55 *Or fi mai jos clătiri, ori tari, ori line,*
dar vîntul ce se-ascunde în pămînt,
habar n-am cum, aicea sus nu vine.
58 *Se clatină pe-aci doar dacă sînt*
curate duhuri gata-n sus a trece,
iar strigătu-nsoțește-al lor avînt.
61 *Ca probă-a curăției nu întrece*
nimic voința, slobodă-n mișcare,
ce duhu-l face-n cer voios să plece.
64 *Dintru-nceput ar vrea, dar dor mai mare*
îi dă dreptatea sfîntă-a resimți:
să ispășească ce păcate are.
67 *Iar mie, care-am pătimit aci*
cinci veacuri și mai bine, acuma doară
dor slobod de mai bine îmi veni:
70 *de-aceea fu cutremur și cîntară*
cei cuvioși mărire Celui Sfînt,
mai iute-n sus să-i ia din cazna-amară".
73 *Așa grăi; și cum mai veseli sînt*
acei ce beau cu cît le e mai sete,
nespus mă bucurai de-al lui cuvînt.
76 *Și-atunci Virgil: „Pricep pe îndelete*
ce mreji vă țin și cum scăpați din ele,
de ce-i cutremur și extaz în cete.
79 *Acuma, cine-ai fost și care rele*
atîtea veacuri te-au făcut a sta
pe-aici, dezvăluiește-i minții mele".
82 *„Pe cînd voi supremul rege ca*
s-aducă bunul Titus răzbunare
cui Iuda-i dete sărutarea sa,
85 *cu nume dăinuind în cinste mare*
trăiam pe lume", acel duh ne spuse,
„dar încă fără-a crucii-ncredințare.
88 *Cîntarea mea atît de dulce fuse*
că Roma, deși-s os de tuluzan,
m-a înfiat și mirt pe tîmple-mi puse.
91 *Mă știu și azi de Stațiu acolo sus:*
Teba-am cîntat-o și apoi pe-Ahile,
ci-n drum povara-a doua m-a răpus.
94 *De-am strălucit într-ale mele zile,*
cuprins am fost de flacăra divină
ce-n barzi revarsă harul sfintei mile;
97 *de Eneida zic, ce-a fost să-mi țină*
de maică și de doică-ntru cuvînt:
în lipsa ei, nici dram n-aș fi de tină.
100 *Să fi putut fi-n viață pe pămînt*
deodată cu Virgil, aș mai ședea
un an în cazne-aicea unde sînt".
103 *La vorba lui, cu fața spre a mea*
Virgil se-ntoarse, mut cerîndu-mi: „Taci!",
dar nu-i virtuții lesne tot ce-ar vrea;
106 *căci rîs și plîns așa-s de buni ortaci*
simțirii ce li-i sincer născătoare,
încît e greu la chip să te prefaci.
109 *Zîmbii în semn c-am înțeles, la care*
umbra tăcu și muta ei privire
în ochi mi se-aținti, iscoditoare:
112 *„De-n bine aflã truda ta-mplinire",*
grăi, „de ce pe chip ți-a licărit
mai adineaori un surîs subțire?".
115 *Din două părți mă văd acu-ncolțit:*
una să tac ar vrea, iar alta-mi cere
să spun; suspin și domnul meu iubit
118 *pricepe și dezleagă-a mea tăcere:*
„Nu-ți fie teamă de acum a-i spune
și-a ostoi-ngrijata lui durere".
121 *Iar eu: „Tu poate, duh din vremi străbune,*
mirat ai fost de-acel surîs al meu,
dar ce-am să-ți spun ți-o fi mai de minune.
124 *Acesta, ce mă-ndrumă-n sus mereu,*
e-acel Virgil din care-ai supt odată
puteri să-nalți în cînt și om, și zeu.
127 *Iar de-ai crezut zîmbirea mea iscată*
de alte pricini, lasă-le-n uitare,
căci doar ce-ai zis fu cea adevărată".
130 *Să-mbrățișeze ale lui picioare*
voi acela, dar Virgil: „Nu, frate!
Doar biete umbre sîntem fiecare".
133 *Iar duhul, ridicîndu-se: „Socoate*
cît mi-e de mare dragostea de tine,
de-am fost uitat c-aici-doar fum sînt toate,
136 *luînd umbre goale ca pe trupuri pline".*

(Va urma)

POEME NEPTICE

RĂZVAN CODRESCU

ROST DE MOARTE

În inima pustiei levantine,
mi-au trebuit vreo douăzeci de ani
să dea în foc lehamitea din mine
de-aceşti bătrîni soioşi şi monomani.

Se cred cu toţii sfinţi nevoie mare,
vorbesc în dodii, umblă-aduşi de spate,
şi cît de "blînzi" şi-"umili" sînt fiecare
se-ntrec, de ochii lumii, să arate.

Dar nu e mai făţarnică mîndrie
decît a lor, nici mai scîrbavnic zel,
iar dacă-l prind pe vreun naiv să-l ţie
drept ucenic, e vai şi-amar de el!

Smintesc în om ce-i viu şi-l fac nălucă,
bătîndu-şi joc de el în fel şi chip:
îl pun cu ciurul apă să le-aducă,
ori să aleagă praful de nisip,

să tot repete-aceeaşi rugăciune
sau să îi strige dracului ocări,
ba chiar cu funii să se bată-l pune
vreunul – şi-astea cică-s "ascultări"!

Dar ce-ascultări?! În Evangheliі oare
ne cere Domnul, Ce-i în tot măsură,
asemeni nebunii "ascultătoare",
ce fac de rîs trupeasca Lui făptură?

Credinţă cere doar şi fapte pline
de o iubire fără jumătăţi:
a te-njosi,-nvăţînd c-aşa e bine,
nu-i voia Lui, ci-a altei judecăţi!

Sihaştrii ăştia silnici şi ciudoşi
sluţesc chiar floarea facerii, divina,
punînd nevolnicia lor de moşi
să îi usuce firii rădăcina!

Iar dracul, dacă e cu-adevărat,
parşiv le ţine hangul, se-nţelege,
şi, spre-a-i lega de propriul lor păcat,
se dă învins şi ca pe-o zeamă-i drege...

I-am învăţat de-acum de-a fir a păr
şi tot ce simt, de-mi iese unu-n cale,
e că-s mînat de Sfîntul Adevăr
să curăţ lumea de aşa o jale!

De-aceea port pumnalul sub veşmînt
şi îi vînez anume ca pe-o pradă,
şi pustniciei m-am jurat să-i cînt
prohodul şi s-o-ngrop cu ei grămadă!

Să-j vezi cum fug spre Nil şi spre Sinai,
să-şi scape pielea! N-au curaj să-nfrunte
stihia morţii – şi decît în rai,
mai bine-n scorburi şi prin colţi de munte!

Eu scriu cu sînge o dreptate nouă
şi Dumnezeu mi-e martor pe tăiş
că de-aş avea eu mii de brînci, nu două,
i-aş dibui în orice ascunziş.

Aş curăţi pustia Sketei toată,
şi lumea de la Nil pîn' la Iordan,
iar umbra mea ar creşte-nfricoşată
din ţărm în ţărm şi de la an la an...

... Dar tu, întunecoasă arătare,
cu coasa aia ştirbă, cine eşti?...
Nălucă pari din creştet la picioare...
Nu ştiu ce vrei... Nu taci, nici nu vorbeşti...

Pe-un stei bătut de vînturi, în pustie,
un trup chircit găsiră, ce strîngea
pe sub veşmînt o lamă argintie,
înfiptă-n pîntec pînă la plăsea...

ÎNAINTE-VEDERE

"Va fi o vreme – şi la uşă bate –
cînd fraţii toţi vor fi trecuţi prin ciur
şi a pustiei grea singurătate
va-ncremeni în stîncile din jur.

Doar oasele-ngropate în ţărînă
sau tăinuite-n funduri de chilii
spre mută mărturie-or să rămînă
a bietei noastre treceri pe aci".

Aşa vestea, cui sta să îl asculte,
avva Evloghie, psaltul lui Hristos
(cum îi ziceau, din vremuri dedemulte,
cei ce-l ştiau cît cîntă de frumos).

Şi-un frate tînăr: "Oare Domnul n-are
atîta milă de pustia Sa?!";
şi-n toţi mocnea aceeaşi întrebare,
drept care avva ne grăi aşa:

"Chiar mila Lui în cumpănă ne pune,
ca nu cumva făptura s-o trufim;
iar de-atîrnăm mai greu prin fapte bune,
vom birui al lumii ţintirim.

Şi ce pustie poate să ne-nghită
de-om fi în Cartea Vieţii scrişi de sus
şi de-om avea iubirea răstignită
pe crucea învierii, ca Iisus?

Vom înflori, prin săbii cînd ne-or trece,
şi ca mireasma ne-om sui la rai,
dar cui rămîne căldicel sau rece
i-o fi pustia cel mai groaznic vai!

Deci nu de hoarde-avane ne vom teme,
de diavoli sau de-a Domnului mînie,
ci doar de noi, ce cînd o să ne cheme
al morţii glas, n-om fi văpaie vie!".

"Dar nu stăm noi prin peşteri rugători?
Nu ne smerim pe-aici, uitaţi de lume?
Nu ne-nfrînăm şi pofte, şi umori?
Nu-l spunem toţi lui Dumnezeu pe nume?

Ce altceva se mai cuvine-a face
ca mila Lui în pază să ne ţină
şi să ne cruţe cuştile sărace
şi vieţile-nsetate de lumină?!

De lumea-ntreagă s-ar vădi sperjură,
noi, trejii pustnici, nu ne-om lepăda
şi slava Lui din inimi, nu din gură,
în patru zări de lume-o vom striga!".

Se aprinsese fratele-n cuvinte,
cu-ntinse braţe şi cu barba-n vînt
şi cei mai mulţi îl aprobau cuminte,
bătînd mătănii pînă la pămînt.

Dar blînd şi trist rămase în tăcere
avva Evloghie, iar în ochii lui
luceau pioase lacrimi de durere
şi-un drag de fraţi cum nici că mai văzui...

De-a fost au ba aievea nu pot zice,
dar parcă din adîncuri de pustii
cocoşi părură cîntec să ridice,
trei dăţi la rînd, şi nimeni n-auzi...

FĂRĂ DE URMĂ

Să ştie fraţii taina mea, m-ar bate
cu pietre, să m-alunge din pustie,
şi-afurisenii mari şi-nfricoşate
n-ar zăbovi asupra mea să vie!

Greşit-am poate cerului şi lor,
dar nici gînd rău n-avui, nici drag de sine,
ci doar un fel de dor mistuitor
de-a fi, Hristoase, cît mai mult cu Tine.

N-am vrut defel să fac cuiva smintire
şi din chilie n-am ieşit afară
decît arar, cînd noaptea-i mai în fire,
zorind mereu spre-a Mirelui cămară...

Veneau, cu timpul, fraţii să mă strige,
dar n-am răspuns chemării lor nicicînd,
iar de-am simţit vreodată că mă frige
o poftă rea, am stins-o-n rugi, plîngînd.

Şi dracilor de seară ori de-amiază
le-am stat mereu cu rîvna mea în gît,
încît de-o vreme nici că mai cutează
să-mi dea tîrcoale neamul lor urît.

Mi-s fraţii grija cea dintîi de-acum,
nu dracii care ştiu, dar n-au putere:
aş vrea să pier din viaţă ca un fum
şi să-mi aştept judeţul la-nviere.

Să nu rămînă urmă după mine
nici între stînci, nici în vreo minte-anume,
ci doar răbojul dragostei divine
să-mi poarte-n coadă-adevăratul nume.

Pîn' la-nviere, cînd vom fi, cum spune,
ca îngerimea veşnicei Troiţe
şi nu mi-or fi nici piază, nici minune
rotunzii sîni sau lungile cosiţe...

De-afară Moartea,-nduioşată parcă,
strigă atunci ca-n vis: "Kiriaki!",
iar amma, pîn' s-apuce să se-ntoarcă,
fuior de fum spre cer se-nvîrteji.

(Va urma)

DIN NOTA AUTORULUI LA VOLUMUL *CRUCILE PUSTIEI. POEME NEPTICE*

Cel dintîi poem neptic* ("Plîngerea lui Agapie Sketul"), scris cu cîţiva ani mai înainte, a apărut iniţial în revista sibiană *Puncte cardinale* (anul XI, nr. 8/ 128, august 2001, p. 10) şi a fost inclus, un an mai tîrziu, în primul meu volum de poezii**. Se regăseşte însă şi în *Addenda* volumului de sonete***, împreună cu cel de-al doilea poem neptic (intitulat acolo "Stihuirea sihastrului bătrîn", iar în volumul de faţă "Legămîntul tăcerii").

Celelalte douăzeci şi două de poeme neptice, tipărite acum pentru prima oară în volum, au fost concepute în perioada ianuarie-aprilie 2010.

Douăzeci dintre aceste douăzeci şi patru de po-eme neptice au fost postate, succesiv, şi pe blogul meu personal, cu unele variaţii de formă şi chiar de titlu. Versiunile din acest volum sînt cele definitive. Am păstrat, în mare, succesiunea cronologică de pe blog (unde s-au bucurat de o bună receptare). După apariţia volumului, pe blog rămîn doar o parte dintre ele, din fireşti raţiuni de ordin editorial.

Precizez că numai unul dintre cele douăzeci şi patru de poeme, anume cel de-al optulea ("De la avva Antonie citire"), reprezintă prelucrarea efectivă a unei istorisiri din *Patericul egiptean* ("Despre avva Antonie", 19). Personajele lirice din acest ciclu nu se regăsesc ca atare în vechile paterice, dar sînt croite din materia şi duhul lor.

Năzuiesc ca folosul acestor poeme – chiar limitat de puţina mea vrednicie – să fie deopotrivă estetic şi duhovnicesc, sensibilizîndu-l o dată mai mult pe cititorul de azi faţă de marea zestre de spiritualitate ascetică şi mărturisitoare a Răsăritului ortodox şi de fascinanta lume/umanitate a Evului Mediu creştin. Dar şi faţă de actualitatea eternă a problematicii duhovniceşti, pe hotarul inefabil dintre *filocalie* şi *calofilie*, acolo unde cuvintele (încă) se mai cer după Cuvînt.

Răzvan Codrescu

* De la gr. *nepsis*, "vigilenţă; trezvie". Deşi nu figurează încă în dicţionarele curente, termenul "neptic" e demult încetăţenit în limbajul teologic, mai ales pe filieră occidentală, cu referire la părinţii pustiei din secolele IV-V şi la colecţiile consecutive de apoftegme din secolele V-VI (traduse numai parţial în româneşte).

** Răzvan Codrescu, *Răsăritenele iubiri. Fals tratat de dezlumire*, Editura Christiana, Bucureşti, 2002.

*** Răzvan Codrescu, *Rug aprins. O sută de sonete şi false sonete*, Editura Christiana, Bucureşti, 2008.

DIN POSTFAŢA EDITORIALĂ A VOLUMULUI *CRUCILE PUSTIEI. POEME NEPTICE* (Editura Christiana, Bucureşti, 2010)

răzvan codrescu
crucile pustiei
poeme neptice
CHRISTIANA

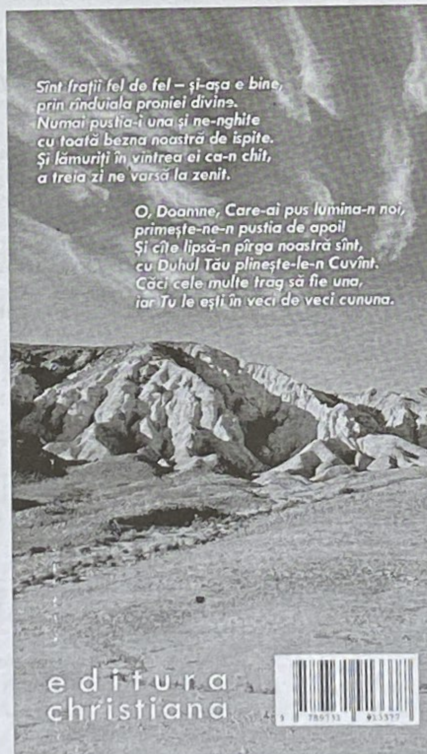
Printre volumele sale de articole, studii şi eseuri, Răzvan Codrescu a publicat şi două volume de traduceri din poezia creştină europeană (Dante şi Sf. Ioan al Crucii), precum şi trei volume de versuri originale: *Răsăritenele iubiri. Fals tratat de dezlumire* (2002), *Rug aprins. O sută de sonete şi false sonete* (2008) şi *Crucile pustiei. Poeme neptice* (2010) – toate apărute sub egida Editurii Christiana.

În "Preoţia împărătească a poetului. O lectură în viziune liturgică a *Răsăritenelor iubiri*" am încercat mai demult o exegeză a primului volum de versuri al lui Răzvan Codrescu, în care figura şi cel dintâi poem neptic ("Plângerea lui Agapie Sketul"), despre care scriam:

"*Plângerea lui Agapie Sketul* este rodul experierii în duh a ispitirilor unuia dintre pustnicii sketici, pelerini angajaţi pe drumul cel mai abrupt al iubirii pentru Hristos. Cu o înţelegere duhovnicească demnă de Părinţii trăitori realmente ai acestor experienţe, poetul ne face părtaşi la o ispitire îndeobşte rezervată monahilor îmbunătăţiţi, cu vederea ca şi aievea a demonului de amiază, pricinuitorul temutei *akedia* – de data aceasta în ipostaza de duh măgulitor. Este descris tot meşteşugul aţâţării prin care diavolul e gata-gata să-i fure eremitului armele duhovniceşti: crucea, adevărul şi smerenia (*Fac semnul crucii, dar viclean râvnesc/ la vorba lui, şi plin mă simt de mine...*).

Punctul culminant al ispitirii e semănarea confuziei (*Nu-i Lucifer mai rău ca Savaotul,/ iar cine minte – tu de unde ştii?!*), orbirea noastră cea mai cumplită, aceea de a nu discerne între Dumnezeu şi diavol:

Mă răsucesc ca râma pe jăratec
şi n-am habar: acolo-s eu sau el?
Aievea-i totul, sau vreun vis zănatec?
E Şarpe Dumnezeul meu, sau Miel?...

Numai iubirea nebună a lui Hristos îl ajută pe atletul duhovnicesc al pustiei să-şi redobândească trezvia (*nepsis*):

Dar Domnu-i Domn, şi cred că ştiu de ce...
Ce n-are dracul? N-are răni de cruce!
Nu, n-are răni, oricât de splendid e:
de la-nceput, cu vorba doar ne duce!

Dar El, Hristosul rănilor, boier,
ca un nebun, de veacuri, mă iubeşte...

şi să trăiască în continuare cea mai dureroasă logodnă, până la vremea nunţii eterne cu Mirele ceresc:

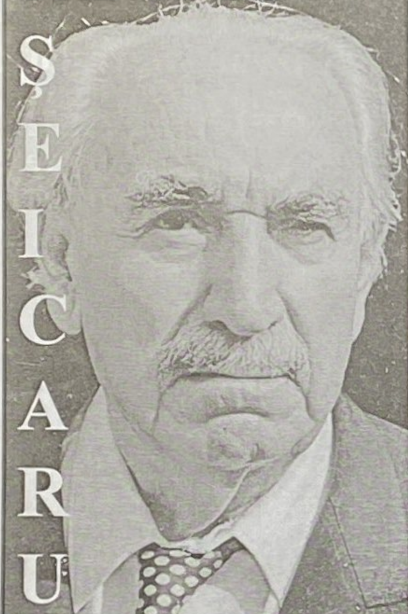
Pe stârvul meu icoana slavei geme:
mă doare Dumnezeu, şi-L dor şi eu,
şi ne durem de-atât amar de vreme,
mereu străini şi logodiţi mereu.

Plângerea lui Agapie Sketul este scrisă cu o cunoaştere duhovnicească şi cu o artă de atlet al poeziei creştine".

Cred că cele scrise atunci se potrivesc, în mare, pentru întreg ciclul de 24 de poeme neptice ce vede acum lumina tiparului şi despre care am încredinţarea că încununează fericit o lungă tradiţie a poeziei religioase româneşti adăpate la izvoarele duhovniceşti ale Răsăritului ortodox. Sau, cum îi place poetului să spună, a Răsăritului nostru fără de apus...

Gabriela Moldoveanu

Cartea poate fi procurată şi prin poştă: S.C. Supergraph S.R.L., str. Ion Minulescu 36, sector 3, Bucureşti, cod 031216; tel.: (021) 320 61 19; fax: (021) 319 10 84; e mail: editura@sophia.ro

PAMFIL ŞEICARU

AŞA CUM A FOST

Un erou al întregirii naţionale şi cel mai mare jurnalist român al secolului XX (28)

LA MÜNCHEN ÎN GERMANIA FEDERALĂ

(urmare din numărul trecut)

Stând de vorbă cu Ion Gheorghe la telefon, gândul îmi fugise imediat la Pamfil Şeicaru. Preotul Vasile Zăpârţan, cel care îi procurase cazarea în Karlsfeld, la hotelul Karlsfelderhof, îşi pierduse viaţa. Ziua următoare am pornit imediat la Karlsfeld, eram oarecum cu capul plin de întrebări şi voiam să ştiu care îi sunt planurile. Nu aflase de moartea preotului, eram primul care îi aducea această ştire tristă. Îl vedeam răvăşit, cu atât mai mult cât nici sora, nici fratele lui nu se aflau la München. Îmi băteam deja capul cu situaţia lui. Având o familie destul de mare, îmi făceam socoteala cum voi rezolva cheltuielile care trebuiau să-mi cadă pe cap şi eram chiar sigur că românul din exil nu va mişca nici un deget. Ajuns la Karlsfelderhof, răspunsul lui Şeicaru a fost foarte clar: *se va rezolva*. Rămăsesem oarecum nedumerit, n-aveam idee de planurile lui. N-aveam legături cu comunitatea română din exil şi îmi făceam gânduri dar într-un fel oarecare răspunsul era o asigurare. Şi am să fac o scurtă lămurire despre legăturile mele cu exilul românesc: este adevărat că lucram la o secţie românească şi majoritatea colegilor erau români, dar imediat ce terminam serviciul, legăturile mele cu ei nu mai existau. Experienţele pe care le avusesem cu refugiaţii românii în trecut nu erau uitate, cum n-am uitat nici faptul că, ajuns la München, trebuia să le stau la dispoziţie, deoarece în hârtiile mele era menţionat că vorbeam limba română. Cu alte cuvinte, n-aveam nici un fel de legături private cu colegii mei.

Convorbirea despre accidentul lui *Padrito* o dată terminată, plecasem la birou şi aproape în fiecare seară treceam pe la *Bădia*. Discutam ca întotdeauna diferite probleme, dar când se ajungea la cea mai fierbinte, îmi retezea imediat cuvântul: nu voia să discute problema *lui*. Cu alte cuvinte, nu puteam afla nimic. Uneori îi găseam la el pe Veguţa sau pe nea Costache, dar niciodată nu mi s-a spus cine se afla în spatele lui şi nici preţul care fusese plătit pentru această înlesnire. Era un fel de *conspiraţie a tăcerii*, însă de data aceasta privindu-mă pe mine. Mă obişnuisem cu felul lor de a se comporta şi nu le mai îmi puneam întrebări, dar curios eram. La sfârşit de săptămână îi băgam în maşină şi plecam prin Bavaria, sau îi aduceam acasă, unde Caroline, soţia mea, le pregătea ceva bun de mâncare. Dânsa n-a întrebat niciodată motivul care mă făcea să aduc în casă români, dar ştia că Pamfil Şeicaru era singurul de care eram oarecum legat.

Seara, pe când mă aflam la el, stăteam de vorbă despre situaţia politică internaţională şi, dintr-odată, mi-a pus în mână câteva hârtii. Erau scrisorile lui Nichifor Crainic adresate lui la Madrid. Voia să le fotocopiez. Nu era o problemă, o puteam face cu uşurinţă, dar n-am avut curajul să-l întreb motivul. În momentul acela îmi adusesem aminte de comportamentul lui Crainic dintre cele două războaie mondiale, când aflase de construcţia Palatului Curentul şi spusese plin de mânie: *Pamfil Şeicaru construieşte în mijlocul Bucureştiului un "zgârie-nori"...!* Ştiam multe despre Nichifor Crainic, fost pe timpuri idolul tineretului român, şi ştiam că era un polemist usturător, tumultos, care nu ierta. Îi făcea concurenţă lui Pamfil Şeicaru şi nu putea să uite că Şeicaru avusese succes cu ziarul *Curentul*, pe când el nu. Dar ce m-a mirat mai mult, au fost cele povestite de *Bădia*: *Măi René, Nichifor Crainic a fost unul din marii mei adversari. Am lucrat împreună la "Cuvântul" şi "Curentul", dar n-am uitat ce făcuse el împotriva mea. Pe timpul când se construia Palatul Curentul la Bucureşti, inventase sloganul "Şantajul şi etajul", nu aşa cum se spune că ar fi fost Nicolae Iorga. Pe gardul vis-à-vis de Palatul Curentul, scrisese cu litere uriaşe sloganul menţionat de mine mai sus...* La despărţire mi-a spus repede, de parcă timpul era pierdut şi nu puteam să ascult cele povestite de el: *Crainic suferă pe pământul patriei, pe când eu sunt liber, lupt cu greutăţile exilului, dar nu pot face nimic pentru neamul meu.*

Spre deosebire de Crainic care l-a atacat şi l-a criticat cu ferocitate, Şeicaru n-a făcut-o. Nu pentru că ar fi fost fricos sau laş, cum spunea Crainic (care-l poreclise "Ziarilă"), ci pentru faptul că el îi respecta românismul. Amândoi veneau din pătura de jos şi sufletul ţăranului nu le era străin. Şeicaru era pe jumătate transilvănean de la Şeica Mare, unde înaintaşii lui aveau turme mari de oi, iar după mamă era pe jumătate *armân* din Pind, Grecia. Nichifor Crainic, înainte de a-şi legaliza pseudonimul, se numea Ion Dobre şi se născuse în Bulbucata, pe malul Neajlovului. Neamurile lui erau originare din Oltenia şi veniseră în Muntenia să lucreze pe moşia unui boier. Este drept că în noua regiune unde fuseseră strămutaţi îşi păstrau mândria de olteni, purtând mereu capul ridicat... Totuşi Şeicaru avusese înaintaşi doi preoţi: bunicul şi străbunicul... Dar este adevărat şi faptul că în exil, cum o repeta mereu singur, avea o viaţă plină de greutăţi. Gândind însă la Crainic şi suferinţele lui, o spunea cu durere în suflet că el era liber, iar Crainic se găsea în România comunizată. Gândurile lui Şeicaru se învârteau mai tot timpul în jurul lui Crainic, nu uita că fusesese închis timp de 15 ani fără judecată. În 1962, când a fost eliberat, i s-a cerut şi lui, cum i se ceruse şi lui Radu Gyr, să scrie în *Glasul patriei*, ziar înfiinţat de George Ivaşcu pentru refugiaţii români, aşa-zisă gazetă liberă tipărită în Berlinul Oriental, în zona germană de ocupaţie sovietică. Din scrisorile pe care trebuia să le fotocopiez, probabil trimise la dorinţa celor care stăpâneau ţara, făcusem copii şi pentru mine. Le-am citit şi câteva rânduri mi-au rămas întipărite adânc de tot în memotie: *Dragă Pamfil, ceea ce m-a entuziasmat la culme e marea ta carte* La Roumanie dans la grande guerre! *Câtă dragoste de ţară şi de neam ai concentrat tu în această carte, punând pe lângă talent o documentare ştiinţifică uluitoare. M-a făcut să te am mereu în faţă, citind-o, în mantia albă de Cavaler al Ordinului Mihai Viteazul... Află că nici prin aluzie nu te-am pomenit în polemicile de aici, fiindcă, cunoscându-te în fondul tău, eram sigur că acest fond va izbucni vulcanic la un moment necesar. Nu m-am înşelat. Să trăieşti, Pamfil!*

Bădia primise de la Crainic vreo cinci scrisori şi se simţea foarte mândru. În momentul acela mă gândeam la timpuri demult trecute şi la faptul că cei care îi reproşau *retroactiv* oscilaţii politice, sau îl acuzau de interese financiare, erau în cea mai mare parte evrei, sau cei din camarilă, cărora le leza interesele. Din partea evreilor este totuşi foarte curios. El a fost persoana care a salvat majoritatea evreilor români din Franţa. Se reîntorceau în România prin cel de-al 3-lea Reich, fără să fie molestaţi şi fără să fie opriţi.

A trecut şi anul 1976, an în care nu se dusese la Bucureşti, cum se spune dintr-o anumită parte. În primul rând a fost moartea tragică a preotului Vasile Zăpârţan, la începutul lui august, apoi fusese mai tot timpul împreună cu mine prin Bavaria, chiar în toată luna august. Am intrat în 1977, problema cu locuinţa fusese clarificată şi mă bucuram. În această perioadă nu mi s-a spus niciodată cine se încărcase cu răspunderea lui. Îl ştiam secretos şi am lăsat totul la voia întâmplării. În sine nu mă interesa, principalul era că problema cu locuinţa se terminase. Încă din toamna lui 1976 se mutase la Dachau, unde se găsise pentru el un apartament mai ieftin ca hotelul Karlsfelderhof. Făcându-i prima vizită la Dachau, am întâlnit-o acolo pe *Măicuţa*, care mi-a dat imediat o cheie să o multiplic. Am luat cheia în mână şi aveam senzaţia că era o datorie de care nu mă puteam eschiva. Am făcut cinci iar mie îmi rămăsese una, ca să nu aştept în faţa intrării. Restul a fost împărţit de *Măicuţa* personal celor care aveau nevoie de ele. Nu ştiu cine le-a primit şi nici n-am întrebat. Probabil nea Costache primise una şi ultima fusese oprită de dânsa. În felul acesta am făcut cunoştinţă cu noua locuinţă, iar bucuria a fost mare pentru toată lumea. Am stat de vorbă şi aşteptam nerăbdător să mi se spună ceva, dar a fost o tăcere de mormânt. N-am deschis gura şi n-am vrut să depăşesc limitele îngăduite. Probabil, mai târziu voi afla...

Serile rămăseseră cum le cunoşteam, ca şi călătoriile prin Bavaria. Singura dife-renţă erau vizitatorii lui *Bădia*. Nu veneau numai cei trimişi de la Bucureşti, fapt pe care nu-l cunoşteam, ci şi mulţi refugiaţi din ţară, stabiliţi la München sau prin alte locuri din Germania Federală. Mă obişnuisem să fac fotografiile de rigoare şi în felul acesta l-am eternizat pe un nou-venit din ţară, Grigore Golescu, care locuia pe undeva prin Bavaria. Făcea parte dintr-o familie bună de la Bucureşti şi regele Belgiei, Baudouin I, îl răscumpărase. Se stabilise în Germania Federală, nu departe de München.

(Va urma)

René Al. DE FLERS
(München)

www.punctecardinale.ro
e-mail: ligia.banea@yahoo.com
PUNCTE CARDINALE S. R. L.
cont: B. R. D. Sibiu RO48BRDE330SV02146903300
ISSN: 1223-3145

DIRECTOR FONDATOR: GABRIEL CONSTANTINESCU
Răzvan Codrescu (redactor şef),
Demostene Andronescu (redactor şef-adjunct), Andreea Banea
(secretar de redacţie), Ligia Banea (tehnoredactor), Marcel Petrişor (redactor)
Adresa Redacţiei: 550399 SIBIU, Calea Dumbrăvii 109, tel./fax 0269/422536, mobil 0730023992

Tehnoredactare computerizată
PUNCTE CARDINALE

Tipar: NOBLESSE S.R.L